

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1897.

Andra Kammaren.

N:o 22.

Onsdagen den 31 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till behandling företogs statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarne.

Punkterna 9—11.

Bifölls.

Punkten 12.

Med anledning af derom gjord ansökan hade Kongl. Maj:t föreslagit, att den förre inspektoren vid Ultuna landbruksinstitut *Sven Svensson* å allmänna indragningsstaten beviljade lifstidspension å 500 kronor måtte höjas med ett belopp af ytterligare 500 kronor, räknadt från och med den 1 januari 1897; och hemställde utskottet, att denna Kongl. Maj:ts framställning måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
höjd pension
för förre in-
spektoren vid
Ultuna land-
bruksinstitut
SvenSvensson.*

Häremot hade reservation anmälts af herrar *C. Persson* i Stallerhult, *P. Pehrson* i Törneryd, *J. A. Sjö* och *Ollas A. Ericsson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Kongl. Maj:ts förslag i ämnet icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag och tre andra utskottsledamöter hafva vid denna punkt reserverat oss och

Angående
höjd pension
för förre in-
spektoren vid
Ultuna landt-
bruksinstitut
Svensson.

(Forts.)

yrkat afslag å punkten, men då vi icke hafva angifvit skälen för vårt afslagsyrkande, så skall jag be att nu med några ord få omnämna dem.

Den ifrågavarande pensionsfrågan skiljer sig i hög grad från alla öfriga pensionsärenden, ty här är icke endast fråga om att bevilja pension åt en person, som icke är pensionsberättigad, och icke heller om att bevilja en fyllnadspension, utan det är fråga om att bevilja ytterligare en pension åt en person, som redan för fyra år sedan erhållit en dylik. Med denne Svensson förhåller det sig så, att då han 1892 blef uppsagd från sin befattning vid Ultuna landtbruksinstitut, begärde institutets styrelse åt honom en pension af 1,000 kronor. Landtbruksstyrelsen fann emellertid detta belopp alltför högt och tillstyrkte i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t beloppets nedsättande till 500 kronor. Kongl. Maj:t begärde därför i sin proposition 500 kronor, och detta belopp, som tillstyrktes af statsutskottet, beviljades af Riksdagen. Nu kommer denna fråga å nyo före vid Riksdagen, och det begäres ytterligare en pension n:o 2 på 500 kronor åt denne Svensson. Såsom skäl för detta tillägg andrages, att han numera är genom sjukdom urständssatt att förtjena något till sitt uppehälle; men ser man efter, hvilka skäl som för fyra år sedan anfördes för den då begärda pensionen, så tror jag, att man skall känna igen dem, ty redan då var, om man får tro läkarebetygen, personen i fråga så sjuk, att han icke kunde förtjena något till sitt uppehälle utöfver den då begärda och erhållna pensionen. Vi reservanter hafva nu trott, att man icke bör slå in på en sådan väg som att gifva ytterligare pensioner åt dem, som redan af Riksdagen hafva erhållit sådana, ty i så fall blir det icke nog med att bevilja denna pension, utan det kommer väl då undan för undan likartade fall.

Jag skulle kunna uppräknå många exempel, men skall taga fram blott ett enda. 1895 begärdes en pension af 2,500 kronor åt en lektor Lönegren, som enligt läkarebetyg, hvilket var fogadt vid den kongl. propositionen, led af sådan döfhed, att han icke lämpligen kunde undervisa i sina ämnen. Då hemstälde statsutskottet, att i följd deraf, att personen i fråga borde kunna på annat håll förtjena något, pensionsbeloppet måtte nedsättas till 1,500 kronor, och denna hemställan bifölls af Riksdagen. Om nu denna pension beviljas åt Svensson, så är det naturligt, att lektor Lönegren kan komma med ett läkarebetyg, som utvisar, att hans arbetsförmåga på andra områden nu är förminskad, och på grund deraf begära en fyllnadspension med det ytterligare belopp, som begärdes förra gången, men som då afslogs, därför att man då antog, att han på andra håll sjelf skulle kunna förtjena något, och då kunna vi icke tillbakavisa en sådan begäran.

Vi hafva trott, att man redan nu, då en sådan fråga som denna förekommer första gången, bör afslå densamma, på det att Riksdagen må slippa ifrån dylika fall. Vid hvarje tillfälle, då

pension begäres, säges det alltid, att personen i fråga icke har rätt till någon pension och att personen kan förtjena något på annat håll. Detta sista är vanligen skälet till att pensionen ned-sättes. Så var det 1893 för Svensson och så vid olika tillfällen för många andra. Jag tror därför, att det är skäl att akta sig för att gå ifrån hvad Riksdagen redan beslutit om pensioner, ty an-nars får man många sådana fall att göra med, och Riksdagen har verkligen redan fullt upp med pensionsfrågor utan att be-höfva taga upp sådana om personer, som en gång af Riksdagen fått pension.

Jag skall därför, herr talman, yrka afslag å den föredragna punkten.

Häruti instämde herr *Ollas A. Ericsson*.

Vidare yttrade:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusen-stjerna: Hufvudskälet för den siste talarens yrkande, att Kongl. Maj:ts framställning icke måtte bifallas, var det, att här vore fråga om ändring af ett redan af Riksdagen fattadt beslut, en förhöjning af det belopp, som Riksdagen en gång anvisat. Detta är riktigt, men anledningen dertill är ju, att de förutsättningar, under hvilka Riksdagen förra gången fattade sitt beslut, hafva visat sig icke vara rigtiga.

Jag skall därför tillåta mig att erinra om denna frågas före-gående historia.

I följd af Ultuna landtbruksinstituts omorganisation måste inspektoren Svensson uppsägas från den befattning, som han då i en följd af år, jag tror, att det var 18, innehaft vid institutet och som han skött särdeles förtjenstfullt. Enligt hvad institutets styrelse vitsordat, hade han alltid ådagalagt den största duglighet och pålitlighet och alltid fullgjort sina åligganden till styrelsens synnerliga belåtenhet. I denna befattning hade han en lön af 2,500 kronor jemte fri bostad och vedbrand. Derfor att han utan eget förvällande mistade sin plats och enär han under sin tjenst-göring vid institutet ådragit sig ett rygglidande, som enligt läkare-betyg inskränkte hans arbetsförmåga och minskade hans förmåga att på annat sätt sig försörja, begärde Kongl. Maj:t och beviljade Riksdagen, såsom talaren på skaraborgsbänken nämnde, åt Svensson en pension på 500 kronor. Ultuna landtbruksinstituts styrelse hade begärt 1,000 kronor, men anledningen, hvarför beloppet dock sattes till 500 kronor, var den, att man antog på grund af läkare-betyget, att hans arbetsduglighet väl skulle för framtiden inskränkas, men att han i alla fall sjelf skulle kunna något bidraga till sitt uppehälle. Man visste, att han i följd af sitt rygglidande var oduglig till kroppsarbete, men man antog, att han genom skrif-

Angående
höjd pension
för förre in-
spektoren vid
Ultuna landt-
bruksinstitut
SvenSvensson.

(Forts.)

*Angående
höjd pension
för förre in-
spektoren vid
Ultuna land-
bruksinstitut
Sven Svensson.*

(Forts.)

göromål skulle kunna få något bidrag till sitt underhåll. Det visade sig emellertid, att detta antagande var origtigt. Det har visat sig, att denna hans under tjänstgöring vid Ultuna landbruksinstitut ådragna sjukdom ytterligare förvärrats. Snart kunde han icke — läkarebetyg styrka detta — annat än under kortare tider intaga den sittande ställning, i hvilken han skulle sysselsätta sig med skrifning, och numera är han aldeles oduglig att syssla med skrifgöromål; tillståndet har förvärrats allt mer och mer, så att han längre tider måste ligga till sängs. Under denna tid har vidare det lilla kapital, uppgående till 2,000 kronor, som han under sin föregående tjänstgöring lyckats hopsamla, försvunnit. Han har icke andra existensmedel än denna pension på 500 kronor, som Riksdagen har beviljat, och han har inga enskilda att vända sig till för att få hjälp. Här synes verklig nöd stå för dörren, och det är dock fråga om en person, som i 18 år troget och väl tjänat staten.

Här äro, jag betonar det och jag upprepar det, de förutsättningar, under hvilka det förra beslutet fattats, origtiga; och vid sådant förhållande och med afseende på de ömmande omständigheter, som jag nu tillåtit mig framhålla, synes det mig ej vara någon fara, att Riksdagen, genom att höja pensionen från 500 kronor till 1,000 kronor, skulle skapa ett för framtiden vådligt prejudikat.

Det är därför, jag vågar hoppas, att kammaren måtte följa pluraliteten af sina ledamöter i statsutskottet och bifalla, hvad Kongl. Maj:t föreslagit, hvarom jag tillåter mig att hos herr talmannen göra hemställan.

Herr Sjö: Såsom herrarne torde finna, beviljade Riksdagen år 1893 åt den person, om hvilken nu är fråga, en pension på 500 kronor. Detta skedde först efter noggrant bepröfvande i enlighet med landbruksstyrelsens och statskontorets tillstyrkan samt på förslag af Kongl. Maj:t. Läkarebetyget innehåller ungefär detsamma nu som då; jag kan åtminstone icke finna någon större skillnad. Han hade rygglidande då, och läkaren säger ej vidare, än att han äfven nu har det.

Det är heller icke första gången, han nu återkommer, han återkom redan samma år, han fick pensionen, nemligen på hösten samma år, den beviljades. Det har därför inom utskottet synts mig, som om denne man vore allt för missnöjd. Man har dock en gång beviljat honom en pension, som han icke varit berättigad till annat än i nådeväg. Personen är, såsom framgår af betänkandet och vi äfven i öfrigt veta, ungar och har således ingen familj att underhålla. Derfor synes mig, att han, såsom många andra, kunde inackordera sig på något hyggligt ställe, och det kunde han kanske få för 350 eller 400 kr. om året, och då skulle han ju i allt fall få 150 eller åtminstone 100 kr. om året öfver

till hvad han i öfrigt kan behöfva, såsom kläder m. m. När nu härtill kommer, att man måste befara, att det skulle bli ett farligt prejudikat, om Riksdagen bifölle, hvad Kongl. Maj:t här föreslagit, så var äfven detta ett skäl, hvarför vi, reservanter, icke ville gå in på förslaget. Detsamma synes ock utskottet hafva befarat, men utskottet säger dock, att utskottet funnit skäl föreligga i detta särskilda fall, som ej torde böra kunna i framtiden åberopas såsom prejudikat, medgifva förhöjning af beviljad pension. Men tro herrarne icke, att flera personer, som ha 500 eller 1,000 eller 2,000 kronors pension och som vilja ha denna fördubblad, kunna komma med samma skäl och säga, att vid det eller det tillfället beviljades åt den eller den personen en pension till så och så stort belopp och sedan några år efteråt fick han den fördubblad; nu anse vi, att detsamma äfven bör komma oss till godo. Riksdagen har visserligen uttalat, att det icke skulle blifva något prejudikat, men när utskottet tillstyrker och Riksdagen beviljar något dylikt, kan man anföra alldeles detsamma den ena gången efter den andra och säga, att det icke skall blifva något prejudikat, men det är dock gifvet, att om Riksdagen gång efter annan fattar dylika beslut, så blir det dock till slut ett prejudikat.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid; här gäller det ju hufvudsakligen en principfråga, ty det är ju ej någon större summa, som det är fråga om. Det är emellertid skäl, som jag nu anfört, som gjort, att jag icke kunnat vara med om saken, och jag får därför yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts framställning som utskottets förslag.

Herr Boëthius: Jag förstår och respekterar till fullo de betänkligheter, som ha ledt reservanterna. Jag förstår, att det skulle vara mycket betänkligt att i allmänhet slå in på den vägen att höja redan beviljade pensioner. Men jag ber att ytterligare få betona, hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet redan framhållit, att här föreligga särskilda omständigheter. För det första fick personen i fråga pension närmast därför, att han ådragit sig en sjukdom i statens tjänst; för det andra blef denna pension bestämd till lägre belopp, än den eljest skulle hafva blifvit — hvilket framgår vid jernförelse med hvad de öfriga vid Ultuna anställda personerna fingo — därför att man förutsatte, att hans sjukdom ej skulle hindra honom från allt arbete; och härtill kommer nu slutligen för det tredje, att det efteråt har visat sig, att denna hans sjukdom dock är sådan, att han icke kan åtaga sig något arbete. På grund af dessa omständigheter tror jag, att här icke kan bli fråga om något farligt prejudikat.

Hvad nu angår påståendet, att personen i fråga såsom ungdanskarl skulle kunna lefva på 500 kr. om året, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att han till följd af sin plågsamma sjuk-

*Angående
höjd pension
för förre inspektoren vid
Ultuna landtbruksinstitut
Sven Svensson.*

(Forts.)

Angående
höjd pension
för förra in-
spektoren vid
Ultuna landt-
bruksinstitut
Sven Svensson.
(Forts.)

dom behöfver läkarevård, hvilket naturligtvis försvårar hans ställning och fördyrar hans lefnadsomkostnader.

På grund af dessa alldeles speciella förhållanden, tillåter jag mig hemställa, om icke Andra Kammaren skulle kunna visa sig liberal mot denna sjuka person; frågan rör ju dock en helt obetydlig summa. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kruse: Med anledning af dels den reservation, som afgifvits af fyra af denna kammares ledamöter inom statsutskottet, och dels de yttranden, som ett par af dessa herrar haft, kan jag icke underlåta att yttra några ord i denna fråga. Jag har nemligen varit i tillfälle att under två års tid på nära håll iakttaga det nit, med hvilket denna person skött sitt kall, och detta har äfven fortfarit allt framgent, efter hvad vi funnit af det bebygg, som styrelsen för Ultuna landbruksinstitut afgifvit. Det var först, sedan jag kommit hit upp till riksdagen i år, som jag vid genomläsandet af statsverkspropositionen inhemtade den svåra belägenhet, i hvilken denne förr så verksamme man råkat. Detta gjorde, att jag sökte taga närmare reda på förhållandet, och jag har dervid funnit, att han, såsom nyss blifvit upplyst, uppsagts från sin plats med anledning af omregleringen af Ultuna; att han har tjenstgjort i 18 år och att han under denna tid ådragit sig kroppskada direkt under arbetet vid institutet. Vidare fann jag, att de äldre personer, som samtidigt afgingo från institutet, erhöilo pensioner till belopp, motsvarande 80, 54 och 48 procent af deras respektive löner. För Svensson begärdes samtidigt pension till belopp af 40 procent af lönen, icke på grund af ålderdom, utan på grund deraf, att han ådragit sig sådan kroppskada, som gjorde honom obrukbar till något som helst arbete af den beskaffenhet, hvarvid han var van att sysselsätta sig. Han fick då sig beviljad en pension af 20 procent utaf sin lön; man ville icke gifva mer, därför att man ansåg, att han kunde försörja sig med skrifgöromål eller annat dylikt arbete. Detta antagande har nu visat sig vara felaktigt, då det afgifna läkarebetyget visar, att han omedelbart efteråt så försämrats, att han icke kunde bidra till sin försörjning, utan måste därför använda sina hopsparade medel, hvilka emellertid nu äro slut. Äfven denna omständighet, att han sparat i hop medel, visar, att han i sin ekonomi icke varit någon slarvig person, utan skött sig äfven på detta område. Jag hemställer nu till herrarne, om det kan vara lämpligt att vägra det begärda understödet åt en person, hvilken ådragit sig en så svår sjukdom, som icke blott hindrar honom från hvarje slags verksamhet, utan jemväl vållar honom direkt värk, ja, försatt honom i en riktigt eländig belägenhet — ty läkare ha ju förklarat, att han har den dystra utsigten att för all framtid blifva sängliggande lam. Jag tror ej, att en enskild person, som haft en

så pass verksam man i sin tjänst, skulle rygga tillbaka för att i sin mån, så vidt han förmådde, bidra till hans existens under kommande dagar. Jag vet ock, att staten har förmåga att bidra med 40 procent af den lön, han uppburit. Jag skall därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Kruse förenade sig herrar *Wallis, Lindblad, Emthén, Zotterman, Henricson, Olsson* i Frösvi, *Back Per Ersson* och *Hansson* i Solberga.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvarterdera af de gjorda yrkan-dena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 13.

Med anledning af derom gjord ansökning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att chefen för Sveriges geologiska undersökning, extra ordinarie professoren *Otto Martin Torell* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin befattning såsom chef för berörda undersökning afginge, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 5,000 kronor.

*Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.*

Utskottet hemställde:

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att chefen för Sveriges geologiska undersökning, extra ordinarie professoren *Otto Martin Torell* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin befattning såsom chef för berörda undersökning afgår, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 4,500 kronor.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer afgifvits: af herrar *Chr. Lundeberg*, friherre *F. W. von Otter*, *A. G. L. Billing* och *E. Fränckel*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts framställning i ämnet måtte oförändrad af Riksdagen bifallas; samt af herrar *C. Persson* i Stallerhult, *P. Pehrson* i Törneryd, *J. A. Sjö* och *Ollas A. Ericsson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte föreslå, att pensionsbeloppet måtte af Riksdagen bestämmas till 3,500 kronor.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Pehrson* i Törneryd: Af handlingarna, tillhörande detta ämne, finner man, att Kongl. Maj:t redan vid 1888 års riksdag

Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.
(Forts.)

gjort framställning derom, att chefen för Sveriges geologiska undersökning jemte de vid undersökningen anstälde geologer måtte ega att, efter erbållet afsked, komma i åtnjutande af pension å allmänna indragningsstaten; och skulle för undersökningens chef pensionsrätten inträda vid 65 lefnadsår och efter 35 års anställning i statens tjänst. Denna framställning blef då af Riksdagen afslagen. Nu föreslås af Kongl. Maj:t en pension åt chefen för Sveriges geologiska undersökning till ett belopp af 5,000 kronor. Statsutskottet har visserligen något jemkat på denna summa, men föreslår, som vi se, dock ett så pass högt belopp som 4,500 kronor. Reservanterna hafva ifrågasatt, huruvida det kunde anses vara skäligt att i ifrågavarande fall bevilja en så hög pension som denna. Och reservanterna hafva trots sig icke sakna skäl för en sådan mening. Jag vill nu fästa mindre afseende vid, att statskontoret i sitt utlåtande har tillstyrkt pensionen i fråga. Ja, statskontoret har gått längre än Kongl. Maj:t och ansett, att det kunde under form af ett personelt tillägg beviljas bemälda chef utöfver de 5,000 kronorna ännu ett tusen, så att pensionen i sin helhet skulle blifva 6,000 kronor. Mig skall det icke förundra, att man får ett sådant utlåtande från statskontoret. Ty statskontoret har, så vidt jag kunnat följa med, på senare åren alltid gjort till sin uppgift att i hvarje särskildt fall föreslå högre pensionsbelopp, än som skäligt kunde ifrågasättas. Kongl. Maj:t har emellertid ansett denna statskontorets hemställan i förevarande fall vara alltför stark och funnit skälig anledning att föreslå beloppet till 5,000 kr.

Gå vi nu och se till, hvilka skälen för beviljande af denna pension skulle vara, så finna vi, att det är ett mångårigt arbete i statens tjänst och ett förtjenstfullt arbete. Det skall icke falla mig in att vilja förneka någotdera af detta. Men jag anser, att det med skäl kan ifrågasättas, huruvida man icke kunde ersätta detta arbete på annat sätt än genom att bevilja en så hög pension som den föreslagna. Vid fjolårets riksdag, vill jag minnas, hemställde Kongl. Maj:t om pension för tvenne extra ordinarie professorer, och det pensionsbelopp, som då föreslogs, var, om jag icke minnes alltför illa, 3,500 kronor till hvardera. Nu säger man, att detta icke var något förhållande analogt med det föreliggande fallet, emedan nu ifrågavarande person varit chef för det arbete, han har förestått, och jag vill ju gerna erkänna, att i så måtto förefinnes en skillnad, hvilken skillnad dock i alla fall, efter mitt förmenande, utjemnas ofantligt mycket deraf, att aflöningen för denna person varit 7,000 kronor om året. Om man nu vill ifrågasätta, att äfven tjänstemännen böra spara under sin krafts dagar för ålderdomen, så må man väl vara berättigad göra den frågan, om icke eu person, som har en årsinkomst af 7,000 kronor, är i tillfälle att göra besparingar för kommande dagar.

Vidare torde med skäl kunna anföras, att personen i fråga

har alltför väl vetat under hela sin tjänstetid, att han icke vore pensionsberättigad en gång, när han lemnade sin befattning, och han har alltför väl vetat, att han icke erlagt någon som helst afgift till någon pension. När alltså professor Torell icke bidragit till någon pension, icke, för så vidt jag vet, satt i fråga att göra det och alltför väl vetat, och bättre än någon annan, att han icke vore berättigad till pension en gång vid afgång från sin befattning, så hemställer jag till kammaren, om skäl kan föreligga att bevilja så hög pension, som vare sig Kongl. Maj:t föreslagit eller statsutskottet tillstyrkt.

På dessa skäl, herr talman, tillåter jag mig föreslå en pension åt professor Torell af 3,500 kronor, och torde, under anförda förhållanden, detta belopp få anses fullt tillräckligt.

Herr Eklundh från Lund: Det är fullkomligt riktigt, som den siste ärade talaren sade, att sistlidne Riksdag beviljat pension åt tvenne extra ordinarie professorer till ett belopp af 3,500 kronor för hvardera. Men professor Torell är alldeles icke likställd med en extra ordinarie professor. Han har för utmärkta vetenskapliga förtjenster fått extra ordinarie professors titel på en tid, då han såsom adjunkt var fäst vid Lunds universitet. Han upphörde emellertid med denna verksamhet för att tillträda befattningen såsom chef för Sveriges geologiska undersökning, med hvilken befattning är förenad en lön af 7,000 kronor. Jag skall icke tillåta mig att uttala något som helst omdöme om den verksamhet, som professor Torell i denna befattning utöfvat. Men jag kan icke underlåta att säga, att det torde vara utom allt tvifvel, att professor Torell, om han kvarstått såsom universitetslärare, naturligtvis för länge sedan varit ordinarie professor, och i så fall hade han också vid 65 års ålder varit berättigad till 4,500 kronors pension. Jag vågar då hemställa till denna kammare, om det kan vara skäl uti att göra nedprutning å det pensionsbelopp, professor Torell under sådana förhållanden varit berättigad att uppbära, därför att han egnat sig åt en mera vidtomfattande, för fäderneslandet kanske långt mera gänelig verksamhet, än han kunnat utöfva vid universitetet. Det hade väl snarare varit skäl i att bevilja honom vid afskedstagandet den pension, som af Kongl. Maj:t äskats, eller 5,000 kronor, därför att embetsmän, som årligen i lön och tjänstgöringspenningar uppbära sammanlagdt 7,000 kr., i regel äro berättigade till pension å 5,000 kronor. Jag vågar emellertid icke nu, så gerna jag än skulle vilja det, yrka på detta senare belopp, utan finner mig af omständigheterna nödsakad att hemställa om bifall till utskottets förslag, hvarigenom professor Torell efter afskedstagandet skulle tillerkännas en årlig pension af 4,500 kronor.

Herr Odhner: För min del har jag icke kunnat finna, att vare sig utskottet i sin helhet i betänkandet, eller den ledamot af

Angående pension för chefen för Sveriges geologiska undersökning O. M. Torell.
(Forts.)

Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.
(Forts.)

utskottet, som nyss hade ordet, anfört tillräckliga skäl, hvarför man skulle frångå Kongl. Maj:ts förslag i afseende på pensionsbeloppet åt professor Torell. Det är visserligen en vanskelig sak att göra jämförelse mellan olika tjänstebefattningar; men jag tror likväl, att de allra flesta skola erkänna, att chefen för Sveriges geologiska undersökning med afseende å sin embetsställning och verksamhet har vida större likhet med t. ex. cheferna för landtmäterikontoret, öfverintendentsembetet, statistiska byrån m. fl., än han har med professorerna vid universiteten, helt enkelt därför, att den förre är chef, är styresman för ett embetsverk, hvilket icke är fallet med de senare. En annan jämförelse, hvilken ligger nära till hands, är den med byråcheferna i statsdepartementens expeditioner. När en sådan byråchef har hunnit till sin fulla lön med ålderstillägg, är han ju berättigad till pension på 5,000 kronor, och likväl är han icke styresman för ett sjelfständigt verk, utan endast afdelningschef under en annan. Med så mycket mer skäl skulle väl då den sjelfständige chefen kunna göra anspråk på ett lika högt belopp af pension.

Nu har visserligen blifvit sagt af talaren på blekingebänken, att prof. Torell i hvarje fall icke enligt stat är berättigad till pension, och han borde därför nöja sig med ett mindre belopp. Ja, möjligen skulle han kunna med något skäl anföra detta, om det vore fråga om vanliga och hvad man kallar jemnstrukna förtjänster. Men nu vet ju hvar och en, att professor Torells förtjänster icke höra till det slaget, utan höja sig vida öfver detta mått. Här är nu icke stället att vidlyftigt utveckla dessa förtjänster, och jag är icke heller rätte mannen att göra det; men så mycket skall jag be att få erinra om, att det var professor Torell, som gaf uppslaget till de svenska polarexpeditionerna och att han också sjelf ledde den första mera betydande af dessa expeditioner. Han har också gifvit uppslag till de s. k. djupdragningarna, undersökningarna på de stora hafsdjupen, hvilka sedermera hafva spelat en så vigtig roll inom naturvetenskapernas historia och utveckling. Vidare vill jag erinra derom, att Sveriges geologiska undersökning under hans ledning utvecklats en mycket omfattande verksamhet, dels i praktiskt afseende, dels ock i rent vetenskapligt. Jag erinrar derom, att han äfven tagit initiativ till vigtiga industriella förbättringar och företag genom att förstå att tillämpa vetenskapen på det praktiska lifvet. Slutligen vill jag ock erinra derom, att han på sina expeditioner, sina mångfaldiga resor i främmande land, som han ansett sig böra göra för att främja sin vetenskap och sitt arbete inom geologiska undersökningen, uppoffrat sin enskilda förmögenhet.

Det vill synas mig, som om allt detta skulle alldeles tillräckligt motivera, att professor Torell i fråga om pensionsbelopp åtminstone likställdes med sådana embetsmän, med hvilka han är närmast jämförlig, t. ex. de nämnda byråcheferna och cheferna

för mindre embetsverk, sådana som de förut af mig nämnda. På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Angående pension för chefen för Sveriges geologiska undersökning
O. M. Torell.
(Forts.)

Herr Erickson i Bjersby: Det är verkligen icke angenämt att deltaga i den förberedande behandlingen af nionde hufvudtiteln samt dervid söka att spara och komma ifrån saken så billigt som möjligt, då man ändå icke får erkännande ens utaf alla dem, som man räknar såsom sina egna meningensfränder, då det är fråga om sådana statsutgifter.

Angående det förslag, som nyss en af reservanterna här framstälde, får jag säga, att om jag icke kände honom och de öfriga reservanterna, som äro af samma mening som han, så väl som jag gör, och om jag icke visste, att dessa herrar handla i bästa afsigt, då de framställa ett sådant yrkande, som de i sin reservation gjort och nu framförts af en af dem, skulle jag möjligtvis kunna misstänka, att deras afsigt vore att på den vägen komma just till det belopp, som Kongl. Maj:ts föreslagit och Första Kammaren i dag på förmiddagen antagit, eller beviljande af en pension af 5,000 kronor till den ifrågavarande personen. Ty jag för min del har den uppfattning, att, om här skulle blifva gemensam votering mellan å ena sidan 5,000 kr. och å andra sidan 3,500 kr., det högre beloppet i den gemensamma voteringen skulle segra. Väl skulle jag, om reservanterna från denna kammare lyckades genomdrifva sitt förslag här i kammaren, i den gemensamma voteringen rösta för det. Men jag tror icke, att det förslaget skulle gå segrande ur den gemensamma voteringen. Erfarenheten från näst föregående riksdagar, då det gällt pensionsärenden, vittnar om någonting helt annat. Den har lärt mig, att man handlar klokast och sparsammast genom att gå en lämplig medelväg, hvarigenom man kan hafva utsigt att vinna åtminstone något.

Professor Torell har stora förtjenster, och det kan icke falla mig in att i minsta mån vilja förneka dem. Han är nära 70 år gammal och han har i 37 år tjenat staten. Det måste således erkännas, att han har gjort sig väl förtjent af att få pension, äfven om han icke lagligen är berättigad dertill, och till och med i högre grad förtjent deraf än många andra, åt hvilka Riksdagen beviljat pension, utan att de haft laglig rätt dertill. Nu har han sjelf begärt att få en pension af 6,000 kr. Han har ansett, att utom det belopp, 5,000 kr., som förut föreslagits såsom pension för chefen för Sveriges geologiska undersökning, honom borde tillerkännas ytterligare 1,000 kronor årligen med hänsyn till hans stora uppoffringar af tid, penningar och arbete för vetenskapliga ändamål. Statskontoret, som häröfver yttrat sig, har för egen del sagt, att det icke kunde tillstyrka för honom högre pension än 5,000 kronor, men tillagt, att regeringen, om den så ansåge

Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.

(Forts.)

lämpligt, kunde lemna honom något personligt tillägg derut-
öfver. Men Kongl. Maj:t har ändå icke funnit skäl att föreslå
högre belopp än 5,000 kronor, och detta därför, att Kongl. Maj:t
likstält professor Torell såsom chef för Sveriges geologiska under-
sökning med cheferna för vissa andra verk, såsom landtmäteri-
styrelsen och statistiska centralbyrån.

Nu föreslår utskottet blott 4,500 kronor. Och detta har ut-
skottet gjort därför, att det likstält honom med professorer vid
universiteten. Visserligen kan man invända, att han icke varit
ordinarie sådan. Men det lär väl ingen tvifla på, att, om icke
professor Torell frånträd sin extra ordinarie professur och åtagit
sig chefskapet för geologiska undersökningen, han nu varit ordi-
narie professor och såsom sådan berättigad till pension af 4,500
kronor.

Men det finnes äfven ett annat skäl, som talar för att stanna
vid det af utskottet föreslagna beloppet, nemligen att professor
Torell icke betalat något för erhållande af pension; han har icke
varit skyldig dertill.

Om nu en pension på endast 3,500 kr. skulle tillerkännas
professor Torell, så antager jag, att han icke afgår från sin tjänst.
Hans kvarstannande i tjänsten tror jag icke skulle vara för
verket nyttigt, huru skicklig han än är. Ty jag föreställer mig,
att chefen för ett sådant verk som Sveriges geologiska under-
sökning bör kunna vara, så att säga, på något så när rörlig
fot, bör kunna utöfva kontroll öfver de under honom stående
personers arbeten ute på fältet, och det kan man icke gerna be-
gära af en sjuttioåring. Om man således tvingar honom att stå
qvar i tjänsten, har man icke dermed gjort verket någon nytta.

Den reservant, som yttrade sig, erkände professor Torells
utmärkta skicklighet och vitsordade alla de kostnader, han ned-
lagt af egna medel på vetenskapliga ändamål, men menade, om
jag hörde rätt, att professor Torell, förutom det af reservanten
föreslagna pensionsbeloppet, kunde på annat sätt tillerkännas en
belöning. Jag hemställer dock, om det kan vara lämpligt. Jag
vet visserligen, att Riksdagen förut beviljat utmärkta män dylika
belöningar. Men jag har ej ansett sådana helöningars beviljande
vara synnerligen lämpligt.

Såsom saken ställer sig för mig, kan jag icke annat än yrka
bifall till utskottets förslag; och jag anser, att äfven i sparsam-
hetens intresse detsamma bör af kammaren antagas.

Häruti instämde herr *Ersson* i Vestlandaholm.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusen-
stjerna yttrade: För min del åter lemna jag fullt erkännande
åt den siste ärade talaren och statsutskottsledamoten för det för-
svar, han gaf för beviljandet af en pension åt professor Torell;

men det är tydligt, att från min ståndpunkt erkännandet skulle hafva blifvit ännu större, om han velat gå ett steg till, velat gå så långt, som att tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag. Ty det synes verkligen förefinnas fog dertill.

Den förste talaren, som öppnade diskussionen, erinrade om beslutet vid 1888 års riksdag. Det var ju dock så, att Kongl. Maj:t med afseende derå, att geologiska byråns personal befann sig på extra stat och sålunda icke var pensionsberättigad, ansåg sig böra framlägga förslag om pensionsrätt för undersökningens hela personal, så chefen som tjänstemännen. Riksdagen afslog detta, men afslog det endast på den grund, att personalen var på extra stat — Riksdagen ansåg nemligen vid sådant förhållande riktigast vara att icke fastslå pensionsrätten, utan i hvarje förekommande fall pröfva frågan — icke därför, att Riksdagen ansåg det för chefen ifrågasatta pensionsbeloppet vara för högt, ty Riksdagen ingick icke i pröfning deraf. Mig synes den omständigheten, att en tjänsteman är på extra stat och sålunda, som man säger, sitter mera löst än en ordinarie, ity att han är underkastad att kunna blifva afskedad, att han således i detta hänseende har det sämre stäldt än andra tjänstemän i lika ställning, icke billigtvis böra föranleda dertill, att, när han tjenat så länge, att han uppnått samma lefnads- och tjänsteålder, som för hans gelikar berättiga till pension till visst belopp, han icke borde erhålla samma pensionsbelopp.

Med hvem är nu chefen för Sveriges geologiska undersökning närmast att jämföra? Efter min uppfattning kan det icke vara, såsom statsutskottet ansett, med professorerna vid våra universitet. Chefen för Sveriges geologiska undersökning har icke i detta fall annan likhet med professorer vid rikets universitet, än den alldeles tillfälliga, att då Kongl. Maj:t icke fastslagit någon titel för chefen, så har, när till chef togs en professor, denne fått behålla denna titel under de öfver 25 år han tjenstgjort som chef, men hans göromål hafva icke alls varit sådana, som en professors, utan han synes i det afseendet fullkomligt likställd, på sätt en talare på stockholmsbanken framhållit, med cheferna för sådana embetsverk som statistiska centralbyrån och landtmäteristyrelsen. Huru stora pensionsbelopp tillkomma då dessa? De uppbära samma lön som chefen för Sveriges geologiska undersökning, eller 7,000 kronor, och erhålla vid afskedstagandet pension af 5,000 kronor; liksom ock byråcheferna i statsdepartementens expeditioner erhålla en pension af 5,000 kronor. Då det väl är med dessa Torell närmast är jämförlig, synes billigheten tala för att han ock får samma pensionsbelopp som de.

Den omständigheten, att han icke bidragit till pensionsbeloppet under sin tjänstetid, som anförts här, är alldeles riktig. Men det är ju fallet i fråga om alla pensioner, som utgå från allmänna indragningsstaten, att till dem icke lemnas några bidrag af pen-

*Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning*
O. M. Torell.
(Forts.)

Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.
(Forts.)

sionstagarne. Det är till civilstatens pensionsinrättning som bidragen lemnas. Och då i allmänhet icke tjänstemän taga afsked så tidigt, som vid 55 års ålder, uppbära de i regel icke pension från civilstatens pensionsinrättning, utan det är deras enkor, som denna pension kommer till godo. Jag tror, att Sveriges geologiska undersöknings personal icke skulle begärt något bättre, än att de genom inbetalning till civilstatens pensionsinrättning, fått tillfälle att bidraga till blifvande pension åt sina enkor. Deri synes icke ligga något skäl för beviljande af en mindre pension.

Då efter min uppfattning professor Torell är likställd med tjänstemän, som äro berättigade till 5,000 kronors pension, och då derjemte här är vitsordadt och erkänt af alla, äfven den förste talaren, att han utvecklat en synnerligen förtjenstfull verksamhet — jag behöfver icke särskildt inlåta mig på den verkligt stora insats, han gjort beträffande de arktiska forskningsfärderna, hvarigenom han i ganska väsentlig mån bidragit till en verksamhet, som spridt glans öfver det svenska namnet — hemställer jag till denna kammare, om icke verkliga skäl förefinnas att gå så långt, som Kongl. Maj:t föreslagit — det är i allt fall mindre än statskontoret hemställt — och bevilja en pension af 5,000 kronor.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag skulle icke hafva begärt ordet vid denna punkt ännu en gång, derest icke herr Erickson i Bjersby behagat tillägga mig ett uttalande, som jag icke haft. Han sade nemligen bland annat, att jag skulle förordat, att Kongl. Maj:t skulle tilldela professor Torell ett personligt pensionstillägg. Jag förstår icke, hvareifrån herr Erickson fått detta. Måhända kan det förklaras på det sättet, att jag meddelade, hvad statskontoret anfört. Detta säger i sitt utlåtande bland annat följande: — — — »samt att den höjning i pensionsbeloppet, som Kongl. Maj:t, med afseende å Torells särskilda förtjenster och uppoffringar i den vetenskapliga forskningens intresse, kunde pröfva skäligen föreslå, måtte betraktas såsom personligt pensionstillägg och utgå från samma anslag och samma tid.»

Detta var hvad jag meddelade, men det var endast hvad statskontoret sagt, och jag gör mig i detta fall icke solidarisk med statskontoret, ty jag delar icke alls denna uppfattning.

Beträffande den af en talare på stockholmsbänken — herr Odhner — gjorda jämförelsen mellan byråchefer och professoren Torell, så tror jag, att den jämförelsen, liksom allt som oftast många andra jämförelser, var ganska haltande. För så vidt som jag icke är alldeles obekant med våra pensionsförhållanden, så tror jag mig kunna säga, att dessa byråchefer få sjelfva bidraga till sin pension. Men här har man, såsom det redan framhållits, icke satt något sådant bidrag i fråga. Det finnes dessutom — jag ber att få betona detta ännu en gång — ett starkt skäl för att det kan sättas i fråga, huruvida icke en person, som varit hug-

nad med en så stor aflöning, som professor Torell, borde kunna hafva varit i tillfälle att göra besparingar för ålderns dagar. Man ifrågasätter för de små att de skola spara, ehuru deras inkomster kanske äro otillräckliga för livets oundgängligaste behof; men när det gäller dessa högt uppsatta personerna i samhället, som innehafva höga årsinkomster, då säger man: ju högre lön en person haft i statens tjänst, desto större pension skall han hafva. Är detta fullt rättvist och i längden hållbart? Jag ber att få hemställa till kammaren, om så är?

Angående pension för chefen för Sveriges geologiska undersökning O. M. Torell.
(Forts.)

Herr A. Hedin: Jag kan mycket väl förstå, att det någon gång kan kännas obehagligt, såsom en ärad ledamot i statsutskottet för en stund sedan yttrade, att, sedan man under den förberedande handläggningen af en pensionsfråga sökt att göra så rätt och klokt som möjligt, man sedermera i det afgörande ögonblicket svikes af dem, på hvilkas röster man räknat. Ja, jag förstår detta, och jag vill så mycket mindre polemisera mot hvad han yttrade, som jag fann hans yttrande, från en i min tanke i många hänseenden berättigad synpunkt sedt, vara mycket förståndigt och resonabelt, mycket vänligt och — om jag får begagna ett så simpelt uttryck — mycket »hyggligt». Men det oaktadt tillåter jag mig nu att uttala en från hans afvikande mening, i det att jag vågar be kammaren att bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Jag vet icke, om alla kammarens ledamöter haft tillfälle att noga läsa igenom och framför allt *väl* begrunda de två sista sidorna af detta häfte, sidorna 59 och 60. De tåla att se på för dem, som till äfventyrs tills nu uppskjutit det. Man läser der bland annat ett kongl. bref, som erinrar oss derom, att i ett visst fall, som jag icke skall nämna med något nomen proprium, det tillkom Kongl. Maj:t — *lagligen* tillkom Kongl. Maj:t — att i sin höga vishet pröfva, huruvida en person hade förverkat rätt till fyllnadspension. Det är alldeles säkert, att det icke finnes en skymt af lagbestämmelse, som der bjöd Kongl. Maj:t, att finna, det personen i fråga *icke* förverkat denna rätt. Derom kan en hvar öfvertyga sig, som tagit kännedom om hithörande bestämmelsers innehåll; har han gjort det, behöfver han icke haka sig fast blott vid det uttrycket, att det ankommer på Kongl. Maj:t att i de och de fallen pröfva den frågan. Emellertid fann Kongl. Maj:t, att mannen i fråga icke förverkat sin rätt och gaf honom en fyllnadspension af 4,425 kronor från dertill anvisade statsmedel.

Kammaren står nu inför en fråga, der kammaren har att med den oinskränktaste juridiska rätt — den moraliska är enligt mitt förmenande vida mer begränsad — pröfva, om kammaren vill gifva den pension, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller den af statsutskottet föreslagna, eller den af några reservanter förordade, eller ingen pension alls. Jag för min del håller före, att om en

Angående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.

(Forts.)

person på ett förtjenstfullt — och i detta fall lär man väl till och med kunna säga på ett berömvärdt — sätt uppoffrat en stor del och den kraftigaste delen af sitt lif i statens tjänst och gått till denna verksamhet utaf intresse för de uppgifter, han haft att fylla, men på samma gång med full vetskap om, att detta var för honom en otrygg situation — han hade icke, såsom så många andra, att när ålderns och vanmagtens dagar komma, påräkna någon pension — detta aldrig någonsin borde tjena till invändning mot att gifva honom den pension, som andra uti hans ställning, men med måhända oändligt mycket mindre förtjenster, få åtnjuta, och detta utan att man någonsin behöfver diskutera derom i någondera af Riksdagens kamrar. Det finnes ju icke något tvifvel om, att den ifrågavarande chefen för den geologiska undersökningen uppfyller alla de villkor, som kräfvas, för att han, om hans embete vore uppfördt på stat med åtföljande normala pensionsvilkor, nu skulle i vanlig administrativ väg kunna erhålla den pension, som Kongl. Maj:t nu har begärt åt honom. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke finna, att vare sig den jemförelse, som är gjord af statsutskottet för att nedbringa pensionen, eller ännu mindre reservanternas förslag är berättigadt. Och om nu äfven mången har lifligt för sitt minne, att vårt officiella pensionsväsen är illa ordnad och mycket betungande, så ber jag slutligen dessa alla att också komma i håg, att de pensioner, herr talman, som komma uppå den allmänna indragningsstaten genom sådana beslut, som det vi nu gå att fatta, verkligen icke tynga särdeles på statskassan, och att vi verkligen icke hafva skäl att ångra dem såsom något bevis på slöseri från vår sida. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de derunder framställda yrkandena, propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan; 2:o) på afslag å denna hemställan i hvad densamma skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och bifall till denna senare oförändrad; och 3:o) på bifall till hr Perssons i Stallerhult m. fl. reservation. Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Kongl. Maj:ts framställning oförändrad; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till utskottets hemställan, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å hvad statsutskottet hemställt i 13:de punkten af förevarande utlåtande n:o 10, bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 59 ja, men 131 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 14.

Med anledning af derom gjord ansökning hade Kongl. Maj:t föreslagit, att å allmänna indragningsstaten måtte uppföras årlig pension till belopp af 1,500 kronor åt lärarinnan i teckning vid allmänna läroverket i Strengnäs *Edla Amanda Nortun*, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken hon erhöle afsked från sin tjänst; och hemstälde utskottet:

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att å allmänna indragningsstaten må uppföras årlig pension till belopp af 1,000 kronor åt lärarinnan i teckning vid allmänna läroverket i Strengnäs *Edla Amanda Nortun*, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken hon erhåller afsked från sin tjänst.»

*Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Nortun.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Darin: Herr talman, mine herrar! Det förefinnes för mig, jag vill icke säga en alldeles särskild anledning, utan rent af en pligt att yttra mig i föreliggande fråga.

Det är nemligen så, att vid sistlidet års riksdag förekom en pensionsfråga, som i väsentliga hänseenden var lika med denna, särskildt med hänsyn till den behandling, som den erhöi i statsutskottet. Jag tillät mig då att kritisera statsutskottets förslag och uttala en uppfattning, som jag hade tillfredsställelsen att se godkänd af Riksdagen i sista instansen. I föl liksom i år grundade nemligen statsutskottet sitt förslag på en jmförelse mellan det föreliggande fallet och ett tidigare fall. Jag skall i några få ord visa, att jmförelsen är lika litet hållbar i år, som den var det i föl. Utskottet säger i sin korta motivering, att »den för teckningslärarinnan Nortun begärda pension lämpligen bör begränsas till samma belopp, som Riksdagen år 1884, i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning, i pension beviljade teckningsläraren A. Hallin, eller 1,000 kronor». Det torde vara föga välbetänkt af statsutskottet att hafva använt orden »i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning», emedan de, långt ifrån att tala för utskottets förslag, tala emot det. De röja nemligen sakens verkliga sammanhang. Det var så, att när Kongl. Maj:t 1884 gjorde framställning om pension åt teckningsläraren vid ett läroverk i Göteborg, Hallin, statskontoret under ärendets föregående beredning framhöi, att denne Hallin icke hade, som statskontoret sade, »på långt när», fyllt de

*Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Nortun.*

(Forts.)

fordringar, som bruka tillämpas vid tilldelande af full pension åt en teckningslärare vid de allmänna läroverken. Han var nemligen undermålig både i fråga om lefnadsår, som voro 68 och i fråga om tjänsteår, som voro 25. Beträffande åter den nu i fråga varande teckningslärarinnan, har statskontoret frambállit, såsom det visats i Kongl. Maj:ts proposition och såsom det äfven omnämnes på sid. 24 i föreliggande betänkande, att hon »fullgjort de uti äldre, ännu gällande pensionsförfattningar, hvilka enligt kongl. brefvet den 16 mars 1858 skulle ega tillämpning å lärare vid de allmänna läroverken, föreskrifna vilkor för rätt att å allmänna indragningsstaten undfå pension till belopp motsvarande lönen». Det är nemligen så, att denna teckningslärarinnan uppnått 71 lefnadsår och 33 $\frac{1}{2}$ tjänsteår. Således är det en högst väsentlig skilnad emellan dessa två här jemförda teckningslärarne. Också hade Kongl. Maj:t icke funnit anledning att år 1884 åt teckningsläraren Hallin begära mer än 1,000 kronor, hvilket äfven af Riksdagen godkändes. Kongl. Maj:t har nu på samma grunder funnit sig föranledd att göra framställning om en pension af 1,500 kronor åt teckningslärarinnan Nortun, och jag vågar hoppas, att Riksdagen skall anse sig skyldig godkänna Kongl. Maj:ts framställning i denna del.

Jag tror mig nu hafva visat, att den enda grund, på hvilken statsutskottet stödt sitt förslag, icke håller stånd inför en noggrannare pröfning. A andra sidan öfverensstämmer Kongl. Maj:ts förslag i alla delar med de grunder, som tillämpades år 1884, det år, hvarom statsutskottet påminner, och icke blott då, utan i alla de fall, då fråga förekommit om en teckningslärares pension — jag tror, att det till dato varit 9 sådana fall. I alla dessa fall, som jag underkastat en noggrann pröfning, har Riksdagen tillämpat de grunder, hvarom statskontoret erinrar.

Då nu så är, att den enda af statsutskottet anförda grunden icke är hållbar, men å andra sidan de grunder, på hvilka Kongl. Maj:t stödt sin framställning, mångfaldiga gånger blifvit af Riksdagen godkända, så vågar jag tro, herr talman, att jag har fullt fog för mitt yrkande, att kammaren måtte, med afslag på statsutskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Erickson i Bjersby: Det kan ju hända, att en eller annan icke finner det skäl, som statsutskottet framlagt för sitt förslag, hållbart, men för min del ber jag få säga, att det synes mig talande nog. Vål är det sant, att den teckningslärare, åt hvilken Riksdagen år 1884 på Kongl. Maj:ts framställning beviljade en pension af 1,000 kronor, endast var 68 år gammal och hade blott 25 tjänsteår, och att nu i fråga varande person är 72 år gammal och har 34 tjänsteår, men skilnaden i lefnads- och tjänsteår dem emellan är väl icke så stor, att den bör kunna föranleda der-till, att lärarinnan Nortun på grund deraf skulle anses berättigad

till erhållande af pension utaf 1,500 kronor. Jag undrar emellertid icke på, att herr Darin anser det vara en pligt för sig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag erinrar mig nemligen ganska väl, att herr Darin förra året mycket intresserade sig för, att teckningsläraren Klein i Malmö skulle tilldelas en pension af 1,500 kronor, hvilken han genom gemensam votering också erhöll. Den gemensamma voteringen utföll så, att 184 röster afgåfvos för bifall till det högre beloppet, 1,500 kronor, och 175 röster för bifall till det lägre, af statsutskottet tillstyrkta beloppet, 900 kronor. Hvarifrån förstnämnda 184 röster kommo, kan jag för min del icke förstå, ehuru jag funderat derpå. Den enda förklaringen, jag kunnat tänka mig, är, att den då i fråga varande personen var från Malmö. Jag anser fortfarande, att teckningslärarinnan Nortun bör kunna vara nöjd med en pension af det utaf statsutskottet föreslagna beloppet, hvarför jag för min del anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Nortun.
(Forts.)*

Herr von Friesen: Det har för mig enskildt uttalats undran öfver, att icke mitt namn förekommer vid en reservation till den nu föredragna punkten. Anledningen dertill är endast den, att jag icke kunnat deltaga i utskottets behandling af denna hufvudtitel, och ingalunda den, att jag skulle ändrat den ståndpunkt, som jag vid förra Riksdagen intog till en alldeles enahanda fråga, nemligen just den, som här förut af en talare på malmöbänken blifvit berörd. Förhållandet med teckningslärarne, liksom med musiklärarne vid de allmänna läroverken, är något egendomligt, och deras pensionsfrågor äro på grund häraf lättare att bedöma än andra enstaka pensionsfrågor, som föreläggas Riksdagen. I allmänhet är det mycket svårt att veta, hvilket pensionsbelopp man i de enskilda fall, som förekomma under nionde hufvudtiteln, skall hålla sig till. Men i fråga om dessa lärare synes mig bekymret härom vara mindre än eljest. Vid 1856—1858 årens riksdag bestämdes, att lärarne vid de allmänna läroverken skulle åtnjuta samma förmån att komma på indragningsstat, som eljest då tillkom civile embetsmän. Tecknings- och musiklärarne undantogos icke. De enda, som undantogos, voro gymnastiklärarne, men icke på det sätt, att pensionsrätt nekades dem, utan på det sätt, att deingo bättre pensionsrätt än de öfriga lärarne vid de allmänna läroverken. Gymnastiklärarne skulle nemligen blifva pensionsberättigade vid 60 års ålder, under det att de öfriga lärarne vid de allmänna läroverken, enligt då antagna grunder, först vid 70 års ålder blefvo pensionsberättigade. 70 lefnadsår och 30 tjensteår voro af gammalt de vilkor, som fordrades, för att civile tjenstemän skulle vara berättigade till pension.

Denna rätt tillades då, som sagdt, samtliga lärare vid de allmänna läroverken, och det enda undantag, som gjordes, var för gymnastiklärarne, hvilka erhöillo bättre pensionsvilkor än de

*Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Norlén.*
(Forts.)

andra. Dessa bestämmelser tillämpades också en tid med afseende på tecknings- och musiklärarne, så att Kongl. Maj:t utan vidare på vanlig administrativ väg tillerkände dem rätt till pension, och den pension, som de erhöilo, var beräknad efter samma grunder, som tillämpas för alla de andra lärarne: de erhöilo nemligen hela lönen, d. v. s. lönen plus ålderstilläggen. Lärarne vid de allmänna läroverken erhålla nemligen en sådan pension, för så vidt som deras lön icke öfverstiger 3,000 kr., då de i pension erhålla nämnda belopp, eller 3,750 kronor, i hvilket fall de endast erhålla 80 % af densamma. Men lärare med så små löner, som tecknings- och musiklärare hafva, erhöilo då hela lönen plus ålderstillägget i pension.

Emellertid uppstod någon tvekan, jag vet icke af hvilken grund, huruvida verkligen tecknings- och musiklärare voro inbegripna i 1856—1858 årens Riksdags allmänna beslut rörande lärarne vid de allmänna läroverken. Jag vet icke, hvar denna tvekan uppstod, men säkert är, att den icke uppstod hos tecknings- och musiklärarne sjelfva. Ty såsom ordinarie lärare hafva de alltid ansett sig fullt berättigade till den pension, som Riksdagen, enligt deras mening, hade tillerkänt dem. Men om också hos myndigheterna den åsigten nu vunnit insteg, att tecknings- och musiklärarne icke hafva pensionsrätt, så har emellertid alltid rådt mycken tveksamhet hela vägen igenom uttalade denna pensionsrätt. Till och med 1894 års Riksdag uttalade sig i en skrivelse till Kongl. Maj:t sålunda, att dessa lärare »ansågos» icke vara berättigade till pension. Riksdagen sade icke, att de icke voro berättigade, utan att de icke ansågos vara berättigade till pension, och borde Riksdagen därför i hvarje särskildt fall pröfva pensionsrätten.

På den grund tror jag, att man i den föreliggande frågan handlar fullt rättvist, om man sätter pensionsbeloppet till det af Kongl. Maj:t föreslagna, eller 1,500 kronor. Jag tror, att hittills, då teckningslärare uppfyllt vilkoren för pensionsrätt, enligt de för civile tjänstemän gällande grunder, de också alltid fått pension i öfverensstämmelse med 1856—1858 årens Riksdags beslut. Och det vore väl icke då billigt att nu göra undantag i ett särskildt fall. Det är väl sant, att det är ett fruntimmer, hvarom det här är fråga; men såsom ordinarie tjänsteman betraktadt, är väl det fruntimret likställt med alla, som innehafva enahanda tjänst. Det synes mig icke vara rättvist att låta könet förorsaka någon ned-sättning i pensionsbeloppet.

Jag vill för öfrigt, då här blifvit framhållet förhållandet med teckningsläraren Hallin, som vid 1884 års riksdag erhöil endast 1,000 kronors pension, härvid invända, att det skulle varit alldeles, jag vill nästan säga orimligt, om Kongl. Maj:t då skulle hafva begärt 1,500 kronor. Ty om denne person otvetydigt hört till en sådan klass af tjänstemän, som egt pensionsrätt efter de för civile

tjenstemän gällande grunder, så skulle han i alla fall icke kunnat erhålla någon pension, efter som han icke fyllt 70 år, utan endast 68, om jag minnes rätt, och icke heller hade 30 tjensteår, utan endast 25. Det var således icke underligt, att Kongl. Maj:t då föreslog lägre belopp än det, hvartill han skulle varit berättigad, om han hade haft fulla antalet lefnads- och tjensteår.

Nu är förhållandet, att i fråga varande teckningslärariuna har fullt, och mer än fullt, af både lefnads- och tjensteår.

Jag kan icke underlåta att, innan jag slutar, fästa uppmärksamheten på, att teckningsundervisningen vid de allmänna läroverken är en gren af undervisningen, vid hvilken särskildt denna kammare alltid fäst stor vikt; den har af denna kammare blifvit i ganska väsentlig mån omhuldad. Då synes det mig, att kammaren skulle frångå den ståndpunkt, som kammaren med afseende på detta läroämne intagit, om kammaren icke skulle bevilja lärarne i detsamma vid de allmänna läroverken, hvilka hafva lägre lön än både adjunkter och lektorer, pensionsrätt efter samma grunder, som gälla för adjunkter och lektorer vid dessa läroverk. Särskildt af omtanke för teckningsundervisningen ber jag också, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den kongl. propositionen.

Herr Darin: Herr talman! Jag kan icke underlåta att uttrycka min stora tacksamhet mot den först uppträdande ledamoten af statsutskottet, icke för den artighet, som han rigtade till mig personligen, ty på den varan sätter jag intet värde, men dess mera för det stöd, han gaf åt min framställning, då han å ena sidan vitsordade, att Riksdagen i fjol godkänt de grunder för teckningslärarnes pensionering, hvarpå Kongl. Maj:t stödt sin framställning, och å andra sidan icke bestred, att Riksdagen förhållit sig på samma sätt vid alla de tillfällen, då teckningslärares pensionering varit i fråga. Något bättre understöd från hans sida hade jag icke kunnat hoppas, tvärtom öfverskred det min förväntan.

Då dessutom en annan ledamot af statsutskottet behagat ställa sig vid min sida, vill jag uttala den förhoppning, att kammaren måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Efter de anföranden, som af herrar Darin och von Friesen blifvit inför kammaren hållna, har jag icke något väsentligt skäl att tillägga, utom ett enda, hvarpå jag anhåller att få fästa uppmärksamheten. Jag vill emellertid, innan jag anför detta skäl, nämna att, så vidt jag kunnat finna, Riksdagen hvar enda gång, som det varit fråga om pensionering af en teckningslärare vid ett högre allmänt läroverk, gifvit denne teckningslärare, när han uppfyllt stadgade vilkor, full lön i pension, d. v. s. 1,500 kronor, och

*Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Nortun.
(Forts.)*

Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Nortun.

att vid alla de tillfällen, då andra belopp bestämts, det berott derpå, att den sökande icke uppnått erforderligt antal lefnads- eller tjensteår.

(Forts.)

Men hvad jag särskildt vill tillägga är följande: En teckningslärare, som är sjuk eller på grund af ålder icke vidare kan sköta sin tjänst, är berättigad att erhålla tjenstledighet; ty han kan icke tvingas att taga afsked. Men enligt gällande bestämmelser är i fråga varande person, när han erhållit tjenstledighet, icke skyldig att till vikariens aflöning af sin lön afstå större belopp, än att han vid ett högre allmänt läroverk för sin egen räkning har i behåll 1,240 kronor. Kan det då anses vara lämpligt, att åt en sådan person föreslå en pension af 1,000 kronor, då han ju till döddagar kan sitta kvar på sin plats och behålla 1,240 kronor?

Naturligtvis hemställer jag, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Månsson: Jag kan icke annat än förvåna mig, icke så mycket öfver dem, som här i denna fråga uppträdt, men desto mera öfver frågans utgång i Första Kammaren.

Såsom herrarne finna, hafva statsutskottets ledamöter varit fullt ense i fråga om denna pension, och det finnes icke en enda reservant från någondera kammaren. Man har ansett att, om man gaf en sådan person, som i fråga varande qvinna, en pension af 1,000 kronor, det skulle vara fullt tillräckligt, då hon i alla fall icke är faktiskt berättigad till någon pension.

Förhållandet är ju det — åtminstone har det blifvit praxis, och det kan icke bortresoneras, att det så förhåller sig — att Kongl. Maj:t i hvarje särskildt fall måste förelägga till Riksdagens pröfning frågor om huruvida dessa teckningslärare äro berättigade till pension eller icke. Det kan icke talas om att dessa lärare äro berättigade till någon pension utan Riksdagens pröfning, och när så är förhållandet, och det här är fråga om en qvinna samt vi dessutom hafva ett liknande exempel från 1884 års riksdag, så synes det mig — särskildt i betraktande deraf att statsutskottet varit fullt enigt i frågan, fastän Första Kammaren lika enigt som dess ledamöter varit eniga, då frågan förevar inom utskottet, frångått utskottets förslag — att vi borde bifalla hvad utskottet föreslagit. Jag hoppas, att Andra Kammaren icke måtte följa Första Kammarens exempel, utan bifalla hvad utskottet varit fullt ense om.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å samma hemställan, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning, och bifall till denna senare oförändrad; och faun herr talman-

nen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som, med afslag å hvad statsutskottet hemställt i 14:de punkten af förevarande utlåtande n:o 10, i hvad samma hemställan skiljer sig från Kongl. Maj:t i ämnets gjorda framställning, bifaller nämnda framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets omförmälda hemställan.

Voteringen utföll med 69 ja och 122 nej; i följd hvaraf kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Punkten 15.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen medgifva, att vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarium anställd ordinarie rektor, ordinarie adjunkt och ordinarie lärarinna med adjunkts tjänstgöring måtte åtnjuta rätt till pension å allmänna indragningsstaten enligt samma grunder, som äro eller varda stadgade för ordinarie ämneslärare vid rikets allmänna läroverk.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 93) hade herr *E. Hammarlund* m. fl. föreslagit, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte bifallas med den ändring, att rätten till pension inträdde vid uppnådda 60 lefnads- och 30 tjänsteår.

Utskottet hemställde emellertid, att Riksdagen måtte, utan afseende å hvad herr Hammarlund med flere i sin omförmälda motion föreslagit, bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herrar *C. Persson* i Stallerhult, *P. Pehrson* i Törneryd, *J. A. Sjö* och *Ollas A. Ericsson*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka så väl Kongl. Maj:ts framställning som herr *E. Hammarlunds* motion i ämnet.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Liksom i flera andra punkter af detta utskottsbetänkande, hafva äfven i denna punkt några leda-

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier.

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärareseminariet.

(Forts.)

möter af utskottet från Andra Kammaren reserverat sig emot den gjorda framställningen. Vår åsigt, att utskottets hemställan bör afslås, grunda vi derpå, att man icke för närvarande bör genom ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning lägga ett ytterligare hinder i vägen för genomförandet af den reform af pensionsväsendet, som vi anse vara högeligen önskvärd. Senast år 1889 aflät Riksdagen en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvori Riksdagen bland annat anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes genom en komité låta verkställa utredning om huruvida icke statens utgifter till de civila tjänstemännens pensionering skulle kunna reduceras. Den komité, som med anledning häraf blef tillsatt, har redan afgifvit sitt betänkande, men frågan är ännu beroende af Kongl. Maj:ts pröfning. För innehållet af detta komitéförslag redogöres vid en annan punkt af detta betänkande, nemligen den punkt, hvori afhandlas herr Fredholms från Stockholm motion. Sedan utskottet der relaterat hvad komiterade föreslagit, heter det vidare: »dock har utskottet i detta sammanhang velat uttala det befogade deri, att, i olikhet med ofvannämnda komitéförslag, men i öfverensstämmelse med hvad motionären afsett, alla statens tjänsteinnehafvare skola lemna bidrag till bestridande af kostnaderna för sin egen pensionering».

Den tjänstemannaklass, hvars pensionering nu är ifrågasatt, skulle emellertid icke behöfva lemna något bidrag till sin pensionering, för den händelse utskottets hemställan bifölles. Vi reservanter hafva nu för vår del ansett, att man åtminstone bör afvakta detta komitéförslags framläggande för Riksdagen, innan ett förslag, sådant som det nu föreliggande, bifalles. Ty i och med detsamma detta förslag antages och dermed de flesta af statens tjänstemän redan äro pensionsberättigade, är det alldeles klart, att det blir mycket svårare att genomföra den ifrågasatta stora reformen af pensionsväsendet.

Nu säger väl utskottet i sin motivering för bifall till den nu föreliggande punkten, att utskottet »ansett sig böra särskildt framhålla, att, derest, såsom utskottet anser synnerligen önskvärdt, sådan förändring i afseende å pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken vidtages, att de blifva förpligtade att bidraga till sin egen pensionering, häraf torde följa, att samma skyldighet kommer att åläggas äfven i fråga varande seminarielärare. Ja, detta är nu godt och väl. Men om vi nu besluta att medgifva seminarielärarne samma pensionsrätt, som de allmänna läroverkens lärare åtnjuta, så få de nuvarande seminarielärarne icke lemna bidrag till sin pensionering, utan reformen kommer, sedan den blifvit vidtagen, endast att gälla de lärare, som efter detsamma genomförande blifva tillsatta. Afslås deremot Kongl. Maj:ts framställning nu, skulle man åtminstone hafva den glädjen, att alla seminarielärare finge bidraga till sin pensionering redan ifrån början.

Nu säges det visserligen, att, om denna fråga uppskjutes, komma seminarierna att lida derpå, emedan de bästa lärarne gå åt andra håll, och seminarierna få nöja sig med de sämre lärarne. Detta är dock ett tal, som jag för min del icke tror mycket på. Ty i vår tid, då det är ett sådant öfverflöd på lärarekrafter, räcka säkerligen de goda lärarne till äfven åt seminarierna. Så ofta en lärarebefattning är ledig, är det alltid en mängd sökande, och, ehuru endast en kan få platsen, är det ej därför sagdt, att alla de öfriga sökandena äro dåliga lärare. Många af dem kunna ofta i afseende på undervisningsskicklighet mäta sig med den, som blifvit utnämnd. Då det på sista tiden varit någon plats ledig vid något seminarium, har det alltid varit många sökande. Så t. ex. läste jag i en af gårdagens större tidningar, att till en ledig plats vid seminariet i Karlstad icke mindre än åtta sökande anmält sig, och detta torde väl tydligt ådagalägga, att det icke saknas aspiranter äfven till sådana platser.

Motionärerna i frågan, hvilka utgöras af tre examinerade folkskolelärare, hafva äfven frambällit, att det skulle vara till stort men för seminarierna, derest icke deras motion eller åtminstone Kongl. Maj:ts förslag bifölles, emedan seminarierna i så fall, liksom hittills, skulle få nöja sig med de sämre lärarekrafterna. Enligt min mening kan det dock icke ligga så mycket allvar i detta uttalande, ty detta är ju att gifva seminarielärarne ett betyg, som de sannerligen icke hafva förtjenat, åtminstone icke af dem, som varit deras lärjungar, hvilka ju härmed på samma gång gifvit sig sjelfva ett betyg, som ej är godt. Jag har icke kunnat lemna detta motionärernas uttalande oanmärkt.

Jag vill nu återkalla i herrarnes minne en fråga, som i fjol behandlades inom Riksdagen. Det gälde då endast att pensionera en enda seminarielärare, nemligen en lärare i Göteborg. En pension på ett belopp af 2,000 kronor föreslogs då af utskottet, och denna kammare fattade sitt beslut i enlighet med utskottets hemställan med 142 röster emot 48, hvilka afgåfvos för bifall till Kongl. Maj:ts förslag om en pension af 3,000 kronor. Vid gemensam votering segrade det högre beloppet med några få rösters majoritet, så att personen i fråga fick en pension af 3,000 kronor. Nu i år gäller det icke endast en enda pension, utan nu är det fråga om att gifva samma rätt till 62 lärare på en gång, och det kan nu ej prutas på beloppet. Hvad jag emellertid håller fast vid är, att man åtminstone icke borde hafva så brått med denna fråga, utan kunde afvakta framläggandet för Riksdagen af den utredning, som redan föreligger, då ju reformen i pensionsväsendet genast skulle kunna tillämpas på denna del af lärarecorpsen. Ser man för öfrigt efter i en förteckning öfver seminarielärarne, skall man finna, att af alla dessa 62 ingen enda, äfven om förslaget nu antages, kan få pension förr än om flera år, och inom den tiden bör väl frågan om pensionsväsendets ordnande hinna

*Angående
pensionsrätt
för rektorer
m. fl. vid folk-
skolelärare-
och folkskole-
lävarinne-
seminarier.*

(Forts.)

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelära-
rinneministrarier.

(Forts.)

vara genomförd. Skulle därför förslaget nu falla, sker ju seminarielärarne ingen orätt.

För öfrigt vill jag framhålla, att, då man kommer hem från Riksdagen och samtalat med personer på landet, får man ständigt och jemt höra: »ja det är förvånansvärdt, hvad Riksdagen är frikostig gent emot embets- och tjänstemännen». Säger man dem då, att Riksdagen fortgår på den banan och beviljar dessa embets- och tjänstemän pensionsrätt, utan att de med ett enda öre sjelfva skola bidra till sin pensionering, ja, då tror folk ej sina egna öron.

I hopp att kammaren ej skall befinnas villig att gå in på något sådant, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Hammarlund: Den föreliggande frågan är af stor betydelse för vår folkundervisning. Utan öfverdrift kan man våga det påståendet, att det väl knappast finnes någon lärarecorps i vårt land, som är af den stora betydelse, som seminariernas lärare. De inverka ju icke blott på sina elever, utan medelbart genom dessa på hela generationer. Om en elementarlärare är mindre skicklig, så är detta visserligen beklagligt och sorgligt; men detta öfvar dock inflytande endast på hans egna lärjungar. Äro seminariernas lärare deremot mindre skickliga, har detta betydelse icke blott för eleverna, utan äfven medelbart för folkets barn. Sådan seminarieläraren är, sådan är folkskolelära- ren, och sådan folkskolelära- ren är, sådan är folkskolan. Hvad detta vill säga, framgår bäst derutaf, att af 100 i skolåldern undervisade barn icke mindre än 92 åtnjuta undervisning i folkskolan. Och dessa seminarielärare, som hafva det magtpåliggande uppdraget att undervisa, uppfostra och dana våra blifvande lärare för folkets barn, vill man nu undanbålla den rätt, som tillkommer snart sagt alla andra lärare och alla andra embets- och tjänstemän. Jag vågar tro, att denna kammare ej vill vara med om någon- ting dylikt.

Den föregående talaren har här fört reservanternas talan och framlagt några skäl för deras yrkande på rent afslag å den gjorda framställningen. Han nämnde, att, om man nu bifölle den kongl. propositionen, det skulle blifva mycket svårare att genomföra den ifrågasatta regleringen af pensionsväsendet. Jag vill då fråga: skulle verkligen den saken, att dessa 62 seminarielärare blefve pensionsberättigade, kunna vara af en så stor betydelse? Det kan jag ej tro. Då det förut finnes tusentals andra statens embets- och tjänstemän, som hafva pensionsrätt, kan det väl ej hafva så stor betydelse, om dessa tusental ökas med ytterligare 62 personer. Och hvad Riksdagen en gång i framtiden kommer att besluta angående öfriga tjänstemäns pensionsrätt, kommer naturligtvis också att gälla de 62 seminarielärarne.

Den föregående talaren trodde icke, att seminarierna skulle få sämre lärare, i fall man ej tillerkände dem pensionsrätt. Jag kan för min del ej dela denna hans uppfattning. Hittills har det nog varit så, att unge män, som intresserat sig för folkupplysningens sak och velat kasta sig in på denna bana, hafva gjort det i den tanke, att de dock en gång i framtiden, när de blefve pensionsberättigade, skulle få pension, fastän man hittills hållit frågan sväfvande. Men om Riksdagen nu säger nej till den gjorda framställningen, skulle man på en gång få klart besked i denna sak, och dessa unge män, som då funne, att här ingen pension vore att förvänta, skulle under sådana förhållanden kasta sig in på andra banor.

Det nämndes af den föregående talaren såsom bevis för att allt är väl bestämt på detta område, att till den lediga seminarie- rektorsplatsen i Karlstad icke mindre än 8 sökande anmält sig. Härvid är emellertid att märka, att samtliga dessa 8 sökande äro sådana, som redan nu tjenstgöra såsom seminarieadjunkter; och det är ju klart, att en person, som redan är adjunkt vid ett seminarium, skall önska blifva befördrad till rektor. Det skälet betyder således ingenting. Äfven om samtliga 50 seminarie- adjunkter hade sökt denna plats, hade det ingenting bevisat för hvad den ärade talaren dermed velat säga.

Hvad skulle emellertid blifva följden, om Riksdagen nu skulle vägra den ifrågasatta pensionsrätten? Jo, de yngre och bättre meriterade af de nuvarande lärarne vid seminarierna skulle helt visst söka sig in till läroverken; de äldre åter skulle naturligtvis fortfara att tjenstgöra långt efter att deras krafter voro förbrukade. Ty det är att märka, att de ej kunna tvingas att afgå, och i det fall, att sjukdom hindrar dem från att tjenstgöra, får staten betala större delen af vikariens aflöning. Detta kostar nästan lika mycket som pensioner, hvarförutom seminarierna komma att lida af ständiga vikariatsombyten.

Den kostnadsfråga, det här gäller, kan icke spela någon stor rol, då det är fråga om en corps, som inom hela riket ej räknar flere än 62 medlemmar. Hafva vi råd att pensionera omkring 800 lärare vid våra allmänna läroverk, och tusentals andra embets- och tjenstemän, så måtte vi väl äfven hafva råd att kosta på en pension åt dessa 62 lärare, som hafva det magtpåliggande uppdraget att uppfostra lärare åt folkets barn.

Kongl. Maj:t har velat göra i fråga varande lärare likställda med lärarne vid de allmänna läroverken.

För min del anser jag, att många skäl tala för att sätta dem i en bättre ställning, så att de kunde afgå något tidigare och redan vid t. ex. 60 års ålder lemna sina platser åt yngre krafter. Detta skulle helt visst verka till stor fromma för folkundervisningen. Men då icke någon röst inom statsutskottet har höjt sig för ett sådant förslag, skall jag icke nu yrka bifall till

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinne-seminarier.

(Forts.)

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärvärdseminarier.

(Forts.)

min, herr Bergs och herr Liljeholms motion, utan nöja mig med ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag hoppas lifligt, att denna kammare, för hvilken folkupplysningens sak helt naturligt bör ligga varmt om hjertat, måtte, i öfverensstämmelse med Första Kammarens redan förut i dag fattade beslut, godkänna den kongl. propositionen, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Zotterman, Thylander, Liljeholm, Broström, Darin, Jansson* i Taberg, *Sahlin, Fridtjuf Berg, O. Olsson* i Stockholm och *Svensson* i Karlskrona.

Herr Grundell yttrade: Då vid förra årets riksdag förekom fråga om pensionering af *en* seminarielärare, yttrade jag mig i den riktningen, att ordinarie lärare vid seminarium måtte i afseende å pensionering blifva fullt likställda med ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken, liksom de förut äro likställda med dessa i fråga om aföning och kompetensvilkor, och de åsigter, som jag då uttalade, byser jag fortfarande. Om seminarielärarnes ställning med afseende å pensionsrätt och pensionsbelopp blifver oförmånligare än elementarlärarnes, kan man med skäl befara, hvad som äfven af en föregående talare blifvit antydt, att skickliga och begåfvade lärare af berättigadt intresse för att tillförsäkra sig en tryggad existens för ålderdomen, antingen tveka att ingå på seminarielärarebanan eller, om de ingått på densamma, föranlätas att så länge stanna kvar i tjensten, att de ej mera med oförminskadt intresse och full kraft kunna egna sig åt sitt viktiga kall, och om så sker, måste detta utan tvifvel blifva till men för folkundervisningen i det hela.

Med sådana åsigter kan jag, herr grefve och talman, icke annat än på det kraftigaste tillstyrka bifall till utskottets och Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *Hallqvist* förklarade sig instämma med herr Grundell.

Herr *Eklundh* i Lund: Herr grefve och talman! När jag begärde ordet, hade jag ännu icke hört de två senaste talarnes anföranden, och som jag i hufvudsak har samma åsigter i frågan som de, skulle jag kunna inskränka mig till ett instämmande, men jag vill dock tillägga några få ord.

Lika visst som det är, att man med slöa verktyg och utslitna maskiner icke kan få ett fullgodt arbete, lika visst är det ock, att en person, hvars kraft är bruten genom träget arbete i den tjenst han innehar, icke kan på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden. Det skulle för våra folkskolelärareseminarier vara ytterst olycksdigert, om reservanternas förslag bifölles och Kongl. Maj:ts proposition blefve afslagen, ty derigenom skulle, enligt mitt förmenande, seminarielärarne nödgas qvarstå i tjen-

sten, äfven om de af ålder och bräcklighet icke vore fullt tjenstbara. Jag kan för öfrigt icke finna något skäl, hvarför seminarielärarne, som hafva ett väl så ansträngande, väl så magtpåliggande tjensteälliggande som lärarne vid de allmänna läroverken, icke skulle vara, äfven hvad angår pensionsrätt, med dem fullt likställda.

Det är på dessa skäl och på de af de föregående talarne anförda som jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Det framhölls af herr Hammarlund, att seminarielärarne skulle vara i en så bedröflig ställning, därför att deras pensionsfråga ännu icke är fullt genomförd. Utskottet har på sidan 31 i sitt utlåtande sagt: »visserligen kunde ej en seminarielärare tvingas att afgå från sin befattning, då han ej längre förmådde att nöjaktigt sköta den, men han vore skyldig att, då han ej längre hade krafter att sjelf uppehålla den, till afönande af vikarie afstå en fjerdedel af sin lön». Då nu lönen för en adjunkt i högsta lönegraden uppgår till 3,750 kronor, får han sålunda i hvarje fall sjelf uppbära ett belopp af 2,812 kronor, och då lär man väl ändå icke kunna säga, att det är någon nöd å färde för den person, hvarom fråga är. Han är icke lemnad på bar backe, äfven om denna fråga i år icke går igenom. Och skulle någon under tiden, innan den fråga, på hvilken jag syftar, blifver genomförd, komma i den ställningen, att han behöfver pension, lär man väl Riksdagen icke slå döförat till för en dylik framställning, utan tillse, att personen i fråga erhåller pension. Jag ber att få återföra i herrarnes minne, huru det tillgick, då frågan om reglering af konsistorienotariernas lön förevar. Hvad var orsaken till att denna fråga föll, om icke det, att man icke var villig att lemna dessa tjenstemän full pension på den grund, att de icke sjelfva bidroge med ett enda öre till sin pensionering? På samma sätt är det här. Man kan väl åtminstone afvakta tiden, till dess denna reform, som vi alla efterlängta, blifver genomförd. Då tror jag, att det skall gå med lätthet att bereda äfven denna lärarecorps den pension, hvartill den är berättigad.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Hvad denna fråga beträffar, kan jag icke finna annat än att det skulle vara för hela vårt skolväsen till ganska väsentlig fördel, om kammaren bifölle utskottets förslag. Det är ju alldeles tydligt, att derest lärarne vid våra seminarier blifva försatta i den ställning, att de kunna se sin ålderdom tryggad, skola äfven till seminarierna kunna skaffas de bästa lärarkrafter. Nu kan ju hvar och en tänka sig, att, om platser äro lediga så väl vid ett allmänt läroverk som vid ett seminarium, en lärare hellre skall söka till det allmänna läroverket, der han har en gifven pension — han vet bestämdt, att

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskoleläraresseminarier.

(Forts.)

Angående
pensionsrätt
för rektorer
m. fl. vid folk-
skolelärare-
och folkskole-
lärareseminarier.

(Forts.)

när han afgår från tjensten, har han pension — än söka till seminariet, der rätt till pension icke kan påyrkas. Jag vill visserligen icke säga, att denna rätt numera är oviss, sedan Riksdagen i fjol bröt den förut rådande principen genom att bevilja pension äfven för en lärare vid ett seminarium. Sedan dess tror jag helt säkert, att, när helst en sådan pensionsansökan inkommer till Riksdagen, Riksdagen också kommer att bifalla densamma. Således vore det icke af sparsambethänsyn, som vi nu skulle afslå detta förslag. Men det skulle vara till stor skada för våra seminarier och för våra folkskolor, ty det är klart, att en lärare, som söker till ett seminarium, gerna vill slippa att komma in till Riksdagen och bedja om pension. Han vill hellre hafva rätten dertill faststald, då han tillträder tjensten. Det förefaller mig mycket besynnerligt, om denna kammare skulle afslå ett förslag, genom hvilket de bästa grundelement kunna anskaffas för skolbildningens höjande och våra barns undervisning, helst som det i verkligheten icke förorsakar statsverket några ökade kostnader.

Jag kan sålunda icke se annat, än att det i det stora hela skulle vara en gifven fördel att antaga utskottets förslag, till hvilket jag härmed ber att få yrka bifall.

I detta yttrande instämde herrar *Hazén, von Friesen, Odhner, Höjer, Wallis, Sjövall, Pantzarhielm, Persson i Arboga, Emthén* och *Näslund*.

Herr Elowson: Den förste talaren, som yttrade sig angående nu föredragna punkt, erinrade om en debatt, som fördes här i kammaren förliden riksdag. Frågan gälde då att bevilja pension åt en adjunkt vid lärareseminariet i Göteborg. Jag deltog i denna diskussion och sökte dervid göra gällande, att lärarne vid seminarierna böra anses hafva rätt till pension, ehuru denna rätt icke är fastslagen i positiv lag. Det framstaldes då under diskussionen, att frågan väl egentligen rörde sig om, huruvida Riksdagen skulle i hvarje särskildt fall bevilja pension åt seminarielärarne, eller hellre önskade, att ett reglemente angående pensionsrätten faststaldes.

Nu har regeringen valt den senare vägen och föreslagit Riksdagen att antaga en generel bestämmelse för pensionering utaf seminarielärarne. Jag för min del kan icke finna annat, än att detta är ändamålsenligt, och hade icke väntat att få höra någon gensaga deremot från det håll, hvarifrån den framkom.

Jag har begärt ordet egentligen med anledning af en passus i statsutskottets utlåtande. Utskottet tillstyrker Kongl. Maj:ts proposition, men framhåller såsom något synnerligen önskvärdt, att »sådan förändring i afseende å pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken vidtages, att de blifva förpligtade att

bidraga till sin egen pensionering». Ja, mine herrar, här äro vi inne på en synnerligen viktig principfråga, men som tillika har en icke mindre viktig förutsättning. Skall en tjänstemannacorps bidraga till sin egen pensionering, så förutsätter detta enligt min uppfattning, att medlemmarne af denna tjänstemannacorps äro försedda med sådana löneförmåner, att de utan allt för stor afsaknad i ekonomiskt hänseende kunna till pensioneringen bidraga. Huru ställer sig nu denna fråga med afseende å elementarlärarne? Det är femton år, sedan Kongl. Maj:t föreslog Riksdagen att förbättra elementarlärarnes löner. Det föreslogs då, att i allmänhet lönerna skulle höjas med 1,000 kronor inom hvarje lönegrad. Af hvad Kongl. Maj:t begärde beviljade Riksdagen hälften, och på denna punkt har frågan stått allt sedan 1882 års riksdag. Anledningen hvarför Riksdagen icke beviljade elementarlärarne den löneförbättring, som i tal och i skrift, inom Riksdagen och utom Riksdagen, har blifvit framhållen såsom berättigad, torde vara att söka i två omständigheter. Dels var det fråga om en omorganisation af läroverken — särskildt gälde det latinets ställning. Vidare var det en annan fråga af pekuniär betydelse, nemligen den, huruvida terminsafgifterna för lärjungarne skulle höjas eller icke. Man ansåg, att dessa afgifter borde höjas, och med det belopp, som den föreslagna höjningen sålunda skulle inbringa, skulle då den andra hälften af den af Kongl. Maj:t begärda löneförbättringen täckas. Frågan är således nu denna: skulle Riksdagen vilja bevilja den aflöning åt elementarlärarne och seminarielärarne, som dem väl rätteligen bör tillkomma, oberoende af huruvida lärjungarne betala högre eller lägre afgifter för undervisningen?

Då jag ser, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet här är närvarande, ber jag få uttala, att det bland medlemmarne af elementarlärarecorpsen finnes en liflig förhoppning, att deras anspråk på förbättrade löner skola gå i fullbordan. Jag för min del säger detta: den förhoppning, som elementarlärarne hafva hyst under femton års tid, är ännu icke hos dem förbleknad. Det beror väl i första rummet på regeringen och sedan på Riksdagen, om denna förhoppning skall vara endast illusorisk eller om den skall blifva en verklighet.

Jag kan för min del icke finna, att vare sig elementarlärarne eller seminarielärarne böra åläggas förpligtelsen att bidraga till sin egen pensionering, förr än än de fått sådana löner, att de utan allt för stor försakelse kunna draga sig fram i det allmänna lifvet. Jag känner ställningen för många af dem, och jag vet, att den är ganska bekymmersam.

Jag har velat till regeringen framställa denna vördsamma anhållan, att det berättigade kraf som elementarlärarne hafva på förbättrade löner, måtte tagas i öfvervägande, innan man fastslår den principen, att de skola bidraga till sin egen pensionering.

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier.

(Forts.)

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier.

(Forts.)

För öfrigt har jag icke något annat yrkande att göra än om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i nu föredragna punkt.

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman, mine herrar! I motsats till den näst föregående ärade talaren vill jag icke se denna fråga vare sig från elementarlärarnes eller från seminarielärarnes synpunkt. Jag vill fastmer se den från seminariernas och folkupplysningens synpunkt, och det är från den synpunkten jag för min del anhöller, att kammaren, såsom billigt och klokt, måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t och statsutskottet här föreslagit.

Dervid vill jag först uttala ett tack till statsutskottets majoritet, som, strängt sparsam eljest, då det gäller anslagen under 9:de hufvudtiteln, uti denna fråga har behjertat, att det är ett viktigt kulturellt intresse, som afses, och därför tillstyrkt den kongl. propositionen.

Det finnes emellertid reservanter inom utskottet, som afstyrkt. Dessa hafva dock icke anfört någonting skriftligen, och de skäl, som från deras sida muntligen framförts, synas mig ej väga mycket. En ärad reservant på skaraborgsbänken har talat om, att bifall till det föreliggande förslaget skulle lägga hinder i vägen för den tilltänkta reformen i pensionsväsendet, att tjänstemän sjelfva skola bidra till sin pension. Jag kan dock icke rätt förstå, att så skulle behöfva blifva fallet, då utskottet så tydligt, som skett å sid. 32 af betänkandet, i detta afseende inlagt en reservation.

Vidare har af samme reservant yttrats, att det skulle dröja sex år, till dess någon af de nuvarande lärarne vid seminarierna inträdde i pensionsåldern och att man sålunda saklöst kunde uppskjuta med beslutet om pensioneringen till dess. Nu är emellertid förbållandet, att — såsom anmärkts — Riksdagen i sjelfva verket redan i princip kan sägas hafva godkänt seminarielärarnas rätt till pension, då vid fjolårets riksdag beslöts om pensionering af en ålderstigen adjunkt vid Göteborgs seminarium. Vi äro således redan inne på den vägen att gifva seminarielärarne pension. Just på grund af nyssnämnda beslut tror jag näppeligen att Riksdagen i framtiden skulle finna rättvist att afslå gång efter annan återkommande propositioner om den ene eller andre seminarielärarens pensionering. Men under tiden ginge vi miste om fördelarna af den nu föreslagna åtgärden.

Fördelarna af att nu fatta beslut i pensionsfrågan bestå nemligen först och främst deri, att vi härigenom kunna hoppas att för framtiden mera än hittills draga dugliga lärarekrafter till seminarierna. Ty sedan reformen af dessa läroanstalter år 1862 började genomföras, hafva — såsom i den kongl. propositionen och i statsutskottets betänkande närmare framställes — kompetensvilkoren och löneförmånerna för seminarielärarne småningom utvecklats derhän, att dessa nu blifvit likstälde med adjunkterna

vid de allmänna läroverken i alla afseenden utom ett: de hafva icke pensionsrätt. Detta för lågt aflönade tjänstemän särdeles vigtiga vilkor måste naturligen verka så, att de bästa krafterna på lärarebanan sugas åt det håll, der den större ekonomiska fördelen bjudes, d. v. s. åt de allmänna läroverken, och seminarierna få nöja sig med hvad som kan blifva öfver. Det borde väl dock vara håg och fallenhet, ej en ekonomisk fördel, som för lärarne bestämde valet af den ena eller den andra banan.

Af den nämnde ärade reservanten yttrades äfven, att det ej ginge någon nöd på seminarielärarne; de kunde under nuvarande omständigheter sitta qvar huru länge som helst, och blifva de på ålderdomen svaga och sjukliga, så ha de endast att betala ett mindre bidrag till sin vikaries aflöning. Ja, det är sant, det går icke någon egentlig nöd på seminarielärarne. Men deremot går det nöd på seminarierna och dermed äfven på den svenska folkupplysningen, om seminarielärarne tvingas att alltför länge hålla sig qvar på sina platser, då de naturligen i ålderns dagar icke längre kunna motsvara de anspråk, som rätteligen ställas på dem i deras betydelsefulla uppgift. Ty om det erkännes, att folkskolan är en af vårt lands viktigaste bildningsanstalter — vi hafva ju nyss hört påpekas, att 92 % af landets barn der finna sin undervisning — om det vidare erkännes, att en skola är hvad dess lärare äro, så måste medgifvas, att seminarielärarne, som just skola fostra samtliga lärare och lärarinnor vid den svenska folkskolan, i ovanlig grad kunna sägas vara kallade att verka för den fosterländska bildningen, sådan denna är afsedd för folkets breda lager.

Således: genom att nu afslå Kongl. Maj:ts proposition skulle vi å ena sidan ingenting vinna — vi äro i alla fall genom ett föregående beslut bundna vid principen — men å andra sidan skulle vi derigenom uppgifva de fördelar, som med pensionsförslaget afses, nemligen att draga till seminarierna goda lärekrafter och att sörja för att dessa läroanstalter icke måtte öfverlastas med ålderdomsbräckliga lärare, som tvingas att alltför länge hålla sig qvar i tjensten, därför att de icke hafva någon pension i utsigt.

Beslutet om seminarielärarnes pensionering kan icke heller sägas medföra någon större statsutgift. Dels utgöra nemligen dessa lärare en föga talrik corps, omkring ett sextiotal, och dels blir skillnaden mellan det utbetalade pensionsbeloppet och den vinst statsverket gör genom att bespara de fyra ålderstilläggen för en pensionsberättigad, i högsta lönegraden varande seminarielärare, äfvensom statsbidraget till aflöningen af hans vikarie, om han i följd af ålder eller sjuklighet haft sådan, ganska ringa. I hvarje fall är utgiften att betrakta såsom obetydlig i förhållande till det dermed afsedda vigtiga ändamålet.

Herr talman! På grund af hvad jag haft äran andraga, hem-

*Angående
pensionsrätt
för rektorer
m. fl. vid folk-
skolelärare-
och folkskole-
lärarinne-
seminarier.*

(Forts.)

Angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier.

(Forts.)

ställer jag, att kammaren, som, vid sidan af sin kända sparsamhetsifver i pensionsfrågor, plägar vara mån om att väl tillgodose folkupplysningens kraf, nu måtte skänka sitt bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å så väl Kongl. Maj:ts framställning som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 15:de punkten af förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning som herr Hammarlunds m. fl. i ämnet väckta motion.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 128 ja mot 43 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 16.

Bifölls.

Angående pension för myntgravören L. Ahlborn.

Punkten 17.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen medgifva, att myntgravören vid myntverket Lea Ahlborn, född Lundgren, måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken hon erhöle afsked från myntgravörsbefattningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,700 kronor, och hemställde utskottet:

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att myntgravören

vid myntverket Lea Ahlborn, född Lundgren, må från och med månaden näst efter den, under hvilken hon erhåller afsked från myntgravörsbefattningen, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,000 kronor.»

*Angående
pension för
myntgravören
L. Ahlborn.*

(Forts.)

Efter uppläsandet häraf anförde:

Herr Höjer: Jag skall icke tillåta mig att på något sätt klandra statsutskottet med afseende på dess betänkande i denna punkt, men jag vill ärligt tillstå, att, huru många gånger jag än genomläst det, jag ändock icke kunnat fatta de skäl, som förmått statsutskottets majoritet att uti detta stycke skilja sig från Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Statsutskottet har utan någon inskränkning antagit myndigheternas och Kongl. Maj:ts premisser. Det har i likhet med Kongl. Maj:t erkänt fru Ahlborns »synnerligen förtjenstfulla och långvariga verksamhet i det allmännas tjänst», men då det kommit till konklusionen, har det prutat af jemnt 700 kronor på den föreslagna summan. Hvarför? Jo därför, att det ansett »förhållandena icke betinga», att pensionen bestämdes till högre belopp än 2,000 kr. Då frågas: hvilka förhållanden? Icke har det gerna kunnat vara någon brist i statskassan, som kunnat förorsaka denna sparsamhet hos statsutskottet? Jag har låtit mig berättas — men jag kan ju icke veta, om det är sant — att *ett* skäl, och såsom det för mig anförts ett hufvudskäl för nedsättningen, skulle hafva varit, att personen i fråga — denna statstjenare, som tjänat staten i tre och fyratio år — varit af qvinligt kön. Hade den kongl. mynt- och medaljgravören varit en man, skulle statsutskottets majoritet icke haft något egentligt att invända mot summan 2,700 kronor. Nu är det ett fruntimmer, som varit kongl. mynt- och medaljgravör, och därför lär statsutskottet, enligt den uppgift jag fått, hafva resonnerat som så, att detta fruntimmer gerna kan åtnöja sig med 2,000 kr. *Skulle* nu delta resonnement verkligen hafva förts inom statsutskottet, hvilket jag icke vet, då vill jag deremot inlägga min alldeles bestämda protest. Om en statstjänst medför, vare sig på juridiska skäl eller på billighetsgrund, en statspension, då bör denna pension, enligt min tanke, utgå med alldeles samma belopp, utan hänsyn dertill, huruvida statstjenaren varit man eller qvinna.

Hvad jag deremot kan begripa är myndigheternas sätt att resonnera, då de framställt sina förslag till pension åt den högt förtjenta fru Lea Ahlborn. Myntdirektören har gjort upp en tabell öfver fru Ahlborns löneinkomster och dervid fått den fasta lönen till 1,500 kr., förmånen af bostad och vedbrand till 1,200 kr., inkomst för pregling af myntstämplar 500 kr., inkomst för gravering af belöningsmedaljer 900 kr., och från kontrollverket 300 kr., således in summa 4,400 kr. När då myntdirektören afgifvit förslag

Angående
pension för
myntgravören
L. Ahlborn.

(Forts.)

till den blifvande pensionen, har han på denna siffra, 4,400 kr., tillämpat samma metod som när pension skall beräknas t. ex. för oss lärare vid elementarläroverken, d. v. s. tagit 80 % af det hela, sålunda fått en summa af 3,520 kr. eller afrundad 3,500 kr., hvilket, såsom bekant, är det pensionsbelopp myntdirektören föreslagit. Statskontoret först och Kongl. Maj:t sedan har, såsom kammaren funnit, följt en annan beräkningsgrund. Statskontoret har beräknat den fasta lönen, 1,500 kr., samt förmåuen af bostad och vedbrand, 1,200 kr., tillsammans 2,700 kr., såsom varande lön och öfriga inkomster såsom *tjenstgöringspenningar*, hvarefter statskontoret ansett, att den fasta lönen 2,700 kr. vore ett lämpligt pensionsbelopp.

Nu hemställer jag till eder, mine herrar, om 2,700 kr. kan anses vara en för hög pension åt en person i fru Lea Ahlborns ställning. Om vi icke först och främst tänka på, att hon är qvinna — anse herrarne då, att en pension på 2,700 kr. för den tjenstobefattning, hon innehar, är så synnerligen öfverdrifven? Om jag icke misstager mig, utgå pensionerna för första gradens tjänster, med hvilka förevarande befattning, enligt min mening närmast kan jämföras, icke endast med 2,700 kr., utan med ännu högre belopp. Således, om man utgår från en rent praktisk synpunkt, synes det, som om den af Kongl. Maj:t begärda pensionen i detta fall icke vore för hög.

Men jag skall, mine herrar, be att få anföra ett par andra skäl, som, enligt mitt förmenande, komma till, och som i högsta grad tala därför, att Riksdagen bör bevilja det af Kongl. Maj:t äskade pensionsbeloppet. Jag vill endast i förbigående tala derom, att fru Lea Ahlborn i själfva verket röjt väg för den svenska qvinnans användning i statens tjänst och genom sitt eget exempel på en högst ovanlig både skicklighet och pligttröhet visat andra qvinnor, huru de såsom statstjenare sig skicka skola. Men det är en annan sida af fru Ahlborns verksamhet, som jag särskildt ber att få betona. Fru Ahlborn har icke endast varit statstjenare, som många andra, hon har varit något mera, något, enligt min tanke, ännu högre, hon har varit och är en konstnär af framstående rang, så pass betydande, att hennes rykte gått långt utom, icke blott Sveriges, utan äfven de skandinaviska ländernas gränser. Hon är i närvarande stund, och har länge varit det, en europeisk celebritet, som genom sin verksamhet såsom konstnär gjort det svenska namnet aktadt och äradt i främmande land. Hon har, efter ett halft århundrades förfall af den konstart, hon representerar, medaljgravvyn, från midten af vårt århundrade återfört de lysande traditionerna från en Hedlingers och Fehrmans dagar. Om jag sammanställer denna del af hennes offentliga verksamhet med den, som i den kongl. propositionen närmare omförmåles, synes det mig vara den svenska Riksdagen värdigt att gifva det erkännandet åt en pligtrogen statstjenare och en eminent och

lysande talang, som kan ligga deri, att kammaren godkänner Kongl. Maj:ts nådiga proposition, till hvilken jag yrkar bifall.

*Angående
pension för
myntgravören
L. Ahlborn.*

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Jag begärde ordet med anledning af herr Höjers yttrande, då han sökte skildra, huru det gått till i utskottet. Jag tror icke, att herr Höjer fått rätt reda på saken, ty så har det verkligen icke gått till; utan skälet, hvarför utskottet icke stannade vid att hemställa om en pension af 2,700 kronor, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, var det, att fru Ahlborn icke haft i aflöning som arfvode mer än 1,500 kronor, och det föreligger intet fall, då Riksdagen gått utöfver den fasta lönen och velat gifva i pension äfven det belopp, som beräknats för husrum och vedbrand. Det var en fråga i denna rigtning senast i fjol, som Riksdagen afböjde, på samma sätt som vi nu föreslagit äfven i år. Vi hade i följd deraf all anledning att tro, att man icke kunde bygga pensionsrätten på denna del af fru Ahlborns förmåner, nemligen husrum och vedbrand, utan att det egentligen var de 1,500 kronorna, som vore det reella i saken, då man ville följa hvad Riksdagen förut beslutat.

Men så kom dertill, hvad nu herr Höjer betonat; man ansåg i utskottet, att, då här var fråga om en ovanligt skicklig qvinna, som burit sin konst mycket högt, hon också gjort sig förtjent af något mer, än hvad i vanliga fall kunde komma i fråga, och att hon, eftersom hon på ett synnerligen förtjenstfullt och dugande sätt skött sin befattning, nu kunde vara berättigad till ett något högre pensionsbelopp. Och, såsom ofta, kom man på kompromissväg till det föreslagna beloppet. Några höllo nemligen på Kongl. Maj:ts proposition, andra på den lägre summan af 1,500 kronor. Så kommo vi till beloppet 2,000 kronor. På det sättet trodde man, att man gäfve ett erkännande åt denna qvinna, såsom den der skött denna befattning synnerligen skickligt och förtjenstfullt. Derför tror jag ock, att om kammaren skulle gå så långt, som utskottet i detta afseende föreslagit, båda dessa af mig nämnda förhållanden kunna sägas ligga till grund derför; hon får då dels den pension, hon egentligen bör hafva, nemligen den fasta lönen 1,500 kronor, och dels derutöfver en extra belöning för sin skicklighet af 500 kronor. Som sagdt, på kompromissens väg har utskottet kommit till detta belopp; och detta är orsaken, hvarför i i detta fall man icke anført synnerligen långa motiv.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Månsson, Erickson* i Bjersby, *Näslund, Larsson* i Mörtlösa, *Sjö, Persson* i Killebäckstorp och *Ersson* i Vestlandaholm.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 18—20.

Biföllos.

*Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.*

Punkten 21.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 12) hade herr *J. H. G. Fredholm* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka det offentliga pensionsväsendet för statens embets- och tjänstemän samt betjente med vederlikar, icke blott det af staten bekostade, utan äfven det af staten understödda, med hänsyn till såväl statsverkets växande utgifter derför som de särskilda pensionskassornas förmåga att fullgöra sina åtaganden, och i samband dermed låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant ordnande af statens pensionsväsende i dess helhet, att nödig begränsning i statens utgifter för pensioneringen kunde vinnas, på samma gång som åt statens tjänstemän bereddes likställighet beträffande såväl pensionernas förhållande till aflöningen som tjänstemännens skyldighet att till sin pensionering bidraga, samt

att Riksdagen behagade till bestridande af de med förenämnda undersökning förenade kostnader bevilja ett förslagsanslag till det belopp, som statsutskottet kunde finna nödigt, men hemställde utskottet,

att herr Fredholms i omförmälda motion framställda förslag icke måtte för närvarande föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Häremot hade reservation anmäls af herrar *C. Persson* i Stallerhult, *P. Pehrson* i Törneryd, *J. A. Sjö* och *Ollas A. Ericsson*.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Pehrson i Törneryd: Som jag har reserverat mig i den föredragna punkten, ber jag att för kammaren få framhålla de skäl, som föranledt den reservation, som jag, jemte tre andra af utskottets ledamöter, har fogat vid utskottets betänkande.

Alla måste vi vara ense om, att motionärens förslag är utaf särskild stor betydelse, och för min enskilda del får jag vara motionären tacksam för att han nedlagt så stort arbete derå, och för att han, om jag så må säga, vågat lägga fram detsamma i den form som skett.

Önskligt hade varit, enligt mitt förmenande, att hans motion hade fått en något annorlunda behandling inom utskottet än den, som kommit densamma till del. Men å andra sidan måste jag derjemte erkänna, att utskottet ju icke saknat skäl för sin mening.

Motionären har framställt förslag om, att Riksdagen skulle skriva till Kongl. Maj:t och begära en undersökning af »det

offentliga pensionsväsendet för statens embets- och tjänstemän samt betjente med vederlikar, icke blott det af staten bekostade, utan äfven det af staten understödda, med hänsyn till så väl statsverkets växande utgifter därför, som de särskilda pensionskassornas förmåga att fullgöra sina åtaganden, och i samband dermed låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant ordnande af statens pensionsväsende i deess helhet, att nödig begränsning i statens utgifter för pensioneringen kunde vinnas, på samma gång åt statens tjänstemän bereddес likställighet beträffande så väl pensionernas förhållande till aflöningen som tjänstemännens skyldighet att till sin pensionering bidra». Motionären har derjemte hemställt om ett anslag, hvars belopp han öfverlemnadt åt statsutskottet att bestämma, till bestridande af de kostnader, en sådan utredning kunde medföra.

*Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.
(Forts.)*

Utskottet har begränsat motionärens framställning derhän, att utskottet förnämligast har velat upptaga till besvarande den del af motionärens förslag, som afser det civila pensionsväsendet. Och i det afseendet anför utskottet, hurusom Kongl. Maj:t redan år 1889 tillsatte en komité, som erhöill i uppdrag att utreda civilstatens pensionsinrättnings ställning. Samma komité erhöill genom ett nytt förordnande af den 6 augusti 1891 ett uppdrag, som gick betydligt längre än det förra, och utskottsafdelningen, som egnat frågan den förberedande behandlingen, har varit i tillfälle att taga kännedom om innehållet af denna komité's betänkande. Det torde icke behöfva erinras derom, att det utlåtande, som denna komité afgaf år 1894, icke ännu har kommit till Riksdagens kännedom; det har nemligen icke blifvit utdeladt till Riksdagens ledamöter. Någon anledning har väl icke förefunnits dertill, då det ännu hvilade hos Kongl. Maj:t af den anledning, att Kongl. Maj:t för närvarande hör vederbörande myndigheter öfver detta komitébetänkande.

Emellertid är det för motionens rätta behandling af största vikt att taga kännedom om innehållet utaf detta komitéutlåtande, allra helst som det står i direkt sammanhang med motionärens framställning, så att man kan säga, att i väsentliga delar denna komité haft till mål att verkställa undersökning och utredning i sådant afseende, som motionären afsett.

Nu anför utskottet på sidan 45 hvad denna komité utträttat och hvad den har föreslagit, och säger nederst på sidan:

»Så t. ex. föreslår komitéu den civila pensionsväsendets ordnande genom en allmänt gällande, af Kongl. Maj:t och Riksdagen stiftadt lag; skyldighet för de civila tjänstinnehafvarne att afgå från tjensten vid viss i lagen angifven, i allmänhet högre än nu, därför bestämd lefnadsålder; minskning af pensionernas belopp och deras sättande i förhållande till aflöningen och tjänstetiden; pensionering vid fall af oförmögenhet till vidare tjänstgöring på grund af kroppsskada, liden i och för tjensten; förbud att åtnjuta

Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.

(Forts.)

pension för mer än en tjänst eller af den, som innehar lön af staten; förverkande af pensionsrätt för den, som upphör att vara svensk medborgare, och den, som dömts sin tjänst förlustig eller till annat straff, hvarmed följer förlust af medborgerligt förtroende; afveckling af åtskilliga nu befintliga pensionsinrättningar och inrättande af en på rationella grunder byggd pensionskassa för enkör och barn efter civila tjänstinnehafvare; samt betydligt ökade, men efter likformiga grunder utgående afgifter från tjänstinnehafvarne, hvilka afgifter i sin helhet skulle användas till bestridande af kostnaderna för pensionering af deras enkör och barn, hvarigenom staten skulle befrias från nuvarande stora utgifter för sistnämnda ändamål. Genom de af komitén sålunda föreslagna åtgärderna skulle vinnas en besparing i statens utgifter för det civila pensionsväsendet, hvilken enligt komiténs beräkningar skulle uppgå till omkring en million kronor årligen.»

Efter att utskottet erinrat om detta, så gör utskottet ett annat uttalande, nemligen på sidan 46 i mellersta stycket, der det säger, som orden lyda: »dock har utskottet i detta sammanhang velat uttala det befogade deri, att, i olikhet med ofvannämnda komitéförslag, men i öfverensstämmelse med hvad motionären afsett, alla statens tjänstinnehafvare skola lemna bidrag till bestridande af kostnaderna för sin egen pensionering».

Vid behandlingen af detta ärende i utskottet tillät jag mig der göra den erinran, att utskottet, med anledning af detta sitt uttalande, som jag nyss citerade, borde hafva kommit till ett annat slut än det, hvartill utskottet nu kommit. Jag yrkade nemligen på en återremiss till afdelningen, för att afdelningen skulle blifva i tillfälle att, med anledning af detta uttalande, uppsätta ett skrifvelseförslag, i hopp att en skrifvelse med antydda innehåll skulle aflätas till Kongl. Maj:t.

Jag erhöi då det svaret, att det icke vore sannolikt, att, om utskottet afläte ett förslag till en sådan skrifvelse, detta sedan blefve godkänt af båda kamrarna, utan kanske afslaget af Första Kammaren, och under sådana förhållanden skulle skrifvelsens innehåll icke komma till Kongl. Maj:ts kännedom. Bättre förmenades det då vara, att ett sådant uttalande gjordes i utskottets motivering, och när denna sedan godkändes af båda kamrarna, hade Riksdagen i alla fall gjort ett uttalande, som ock inneburit ett godkännande af sjelfva hufvudprincipen i fråga.

För min del tror jag icke på, att man kan vänta, att Kongl. Maj:t tager kännedom om alla de uttalanden, som göras i motiveringarne till utskottsutlåtanden, allra minst tror jag Kongl. Maj:t har anledning att inhemta kännedom om ett uttalande, som ett utskott gjort till förmån för motionen vid afstyrkande af en motionärs förslag.

Då, såsom redan antydt, uti det berörda komitéförslaget denna viktiga bestämmelse saknas om att tjänstinnehafvare skola utgöra

bidrag till sin egen pensionering — och jag anser en sådan bestämmelse vara af allra största vigt, ja rent af sjelfva kärnpunkten uti det hela, när det blir fråga om att på ett förståndigt sätt ordna statens pensionsväsende i dess helhet — så finner kammaren lätt, att det icke varit mig möjligt att vara nöjd med ett rent afstyrkande af motionärens förslag.

Af den diskussion, som i dag förts här i kammaren, har jag ytterligare styrkts uti min tro, att det är nödvändigt, att Riksdagen tager i tu med denna fråga. Utaf två talare hafva nemligen uttalats bestämda protester mot det berättigade uti att statens tjänstnehafvare skola bidra till sin pensionering, under det att de deremot alls icke ansågo någon obillighet ligga deruti, att landets alla öfriga invånare skola utgöra dessa bidrag, alla dessa många, som ingen pension någonsin hafva att vänta. Det är ett egendomligt resonnement i mitt tycke. Emellertid hoppas jag, att kammaren skall vilja behjerta vigten och betydelsen af motionärens hemställan, och då nu utskottet redan gifvit motionären rätt, åtminstone i det mesta af hvad han framhållit, och då således icke återstår någonting annat än att gifva uttryck af erkännande äfven åt hans framställning i den del af hans motion, som jag särskildt berört, skall jag, herr talman, be att få yrka, det kammaren ville godkänna en skrivelse, med hvilken man afser att få till Kongl. Maj:ts kännedom meddelad Riksdagens önskan om att, när en gång, på grund af det utarbetade komitéförslaget, Kongl. Maj:t finner anledning lägga fram frågan för Riksdagen, Kongl. Maj:t ville lägga fram ett förslag, bygd på den grund, jag nu antydt.

Mitt skrifvelseförslag är af följande lydelse: »att Riksdagen må, i anledning af herr J. H. G. Fredholms motion, i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t vid utarbetandet af det förslag, som läser komma att framläggas för Riksdagen på grund af det betänkande, som den 28 maj 1894 afgifvits af en för verkställande af utredning af civilstatens pensionsinrättnings ställning och behof tillsatt komité, måtte, bland andra grunder för pensioneringen, äfven upptaga den, att alla statens tjänstnehafvare skola lemna bidrag till bestridande af kostnaderna för sin egen pensionering.»

Herr Fredholm: Herr talman! Innan jag ingår på någon granskning af utskottets betänkande rörande min motion, skall jag be att få påpeka ett förargligt tryckfel, som förekommer på 40:de sidan i betänkandet, der det redogöres för min motion. Det står der i början af stycket midt på sidan: »*Mot* de stora fonder, som nu stodo till pensionskassornas förfogande», kunde pensionsväsendet ordnas. Det skall naturligtvis vara: *Med* »de stora fonder» o. s. v.

Hvad utskottets motivering beträffar, förekommer der först: »Hvad till en början det civila pensionsväsendet beträffar». Af

*Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
röckt motion.*
(Forts.)

Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.
(Forts.)

detta kan man vänta sig, att utskottet i sin motivering sedermera skall vidröra de andra delarne af den offentliga statspensioneringen, som jag i min motion vidrört. Men författaren af betänkandet har sannolikt så mycket fördjupat sig i civilstatens pensionsinrättning, att det icke återstått för honom någonting att omnämna rörande de öfriga delarne af min motion, med undantag af några få rader på slutet.

Utskottet säger, att jag i min motion meddelat, att Kongl. Maj:t på grund af Riksdagens framställning år 1889 gifvit i uppdrag åt en komité att utreda denna fråga, och att denna komité's betänkande icke blifvit utdeladt, men att utskottet tagit kännedom om det. Vidare säger sig utskottet »dervid hafva inhämtat», att denna komité fått sitt uppdrag ytterligare utvidgadt, och kommit in med ett nytt betänkande. Man skulle häraf kunna förmoda, att jag i min motion underlätit att omnämna detta komiténs senare betänkande, men det förhåller sig icke på det viset. Ty det står på sid. 7 i min motion: »I följd af denna Riksdagens anhållan tillsatte Kongl. Maj:t en komité, som beträffande den begärda utredningen afgaf betänkande den 7 februari 1891, hvori kapitalbristen anslogs till 7 millioner, och som angående de åtgärder, som för ordnande af civilstatens pensionering borde vidtagas, afgaf betänkande af den 28 maj 1894. Öfver sistnämnda betänkande hafva vederbörande myndigheter ännu ej afgifvit sina yttranden».

Det är tydligt, att i en motion, sådan som jag afgifvit, man naturligtvis icke kan sysselsätta sig alltför mycket med detaljerna i alla de olika komitébetänkandena. Det är också detta, som gjort, att det äfven för öfrigt är ett och annat, som icke blifvit särskildt framhållet i motionen.

Det står vidare i utskottets betänkande: »Vid jämförelse mellan herr Fredholms motion och berörda komitébetänkaude har utskottet trott sig finna, att, oaktadt betänkandet synes hafva tjenat motionären såsom källa» o. s. v.

Det synes, säger utskottet; jag försäkrar, att det är alldeles säkert, att betänkandet tjenat mig till ledning. Men att utskottet icke med bestämdhet kunnat påstå detta, kommer sig förmodligen deraf, att jag icke, der så skett, citerat ifrågavarande betänkande, lika litet som jag citerat alla öfriga betänkanden, statsrevisorers berättelser, statistiska byråns pensioneringsstatistik och en hel hop andra källor, som jag anlitat.

Men då utskottet säger: »Hade motionären gjort detta» — tagit närmare kännedom om komiténs uppdrag — skulle han funnit den nära öfvensstämmelse, som eger rum mellan hans motion och komiténs förslag, och då utskottet för att styrka detta framhåller åtskilligt, som den siste talaren redogjort för, skall jag be att dervid få anmärka, att komiténs förslag till grunder

för pensioneringen dock icke, på sätt utskottet säger, står i så »nära öfverensstämmelse» med hvad jag tänkt mig.

Komitén betonar nemligen i första rummet, att pensioneringen skall ordnas genom allmänt gällande, af Kongl. Maj:t och Riksdagen stiftad lag. Deremot hyser jag vissa betänkligheter, och detta därför, att under den tid, jag deltagit i Riksdagens förhandlingar, jag väl, alltför väl kommit under fund med, huru svårt Riksdagen har att motsätta sig anspråk, som framställas om pensioner. Skulle man då dertill få till stånd en af Konung och Riksdag stiftad lag, som skulle göra det möjligt för alla till pension berättigade att på rent juridisk väg göra sina anspråk gällande, befarar jag, att, om icke denna lag blefve uppgjord med den allra yttersta försigtighet, detta kommo att för statsverket medföra högst betydliga kostnader. Hvad jag deremot sätter i främsta rummet bland grunderna för en pensionering, är, att ingen pension skall få utdelas af statsmedel, som icke blifvit dertill i vederbörlig ordning af Riksdagen anslagna. Detta håller jag före vara af större vikt än att grunda pensioneringen på en af Konung och Riksdag stiftad lag. Det är mångfaldiga gånger, som Riksdagen gjort framställning om, att icke några pensioner skulle utdelas af andra anslag än sådana, som just för det ändamålet blifvit af Riksdagen beviljade, hvilket bevisar, att pensioner beviljats på annat sätt.

För öfrigt förefinnes det, som äfven den siste ärade talaren framhållit, en kardinalskiljepunkt mellan komiténs förslag och min motion, den nemligen, att jag vill, att ingen statspension skall få uppbäras, som icke den pensionsberättigade tjänstemannen sjelf bidragit till under sin tjänstetid, under det att komitén vill, att pensioneringen af statens tjänstemän skall åstadkommas endast med statsmedel.

Vidare förekommer det ock några andra mera obetydliga skilligheter. Jag har t. ex. i min motion framhållit som ett önskemål att, om en person, som kommit i åtnjutande af pension, sedermera kommer i den förmögenhetsställning, att hans årsinkomster, pensionen oberäknad, äro större än denna, han derefter icke må komma i åtnjutande af större pension än den, hvartill han sjelf bidragit. Det är alldeles tydligt, att ingen skall kunna beröfva honom den pension, till hvilken han sjelf bidragit; men att staten, såsom icke sällan händt, skall med statsmedel pensionera personer, som äro i den förmögenhetsställning, att de mycket väl kunna reda sig utan pension, kan jag icke finna vara förenligt med pensioneringens uppgift, allraminst som man så många gånger får se, att staten af barmhertighet gifver pensioner åt personer, som icke halva något berättigadt anspråk på pension.

Nu säger utskottet, att den utredning, som jag begärt, är öfverflödig, hvad det civila pensionsväsendet beträffar, därför, att en sådan utredning redan är gjord. Ja, visst är det så, men

*Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.
(Forts.)*

Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.
(Forts.)

icke är det därför öfverflödigt att verkställa utredning rörande återstående delar af det offentliga pensionsväsendet, nemligen arméns och flottans pensionsstater och jernvägarnes pensionsstat, rörande hvilka ingen utredning föreligger. Dessa pensionsstater tillsammans äro dock ur finansiell synpunkt lika betydelsefulla som civilstatens pensionsinrättning, ty blott hälften af statsanslaget till pensionsändamål och hälften af pensionerna belöpa sig på den senare delen af statspensioneringen.

De återstående delarne af min motion, dem som röra arméns och flottans pensionsväsen och statens jernvägars pensionsväsen, afstyrker utskottet på tre skäl. Först säger utskottet: »Då berörda framställning» — det vill säga framställningen om det civila pensionsväsendets ordnande — »sålunda torde böra först afvaktas» o. s. v. Det vill säga: man skall först invänta en framställning af Kongl. Maj:t rörande ordnande af det civila pensionsväsendet, innan man ens skall *tänka på* att ordna öfriga delar af pensionsväsendet. Detta är ett af skälen.

Det andra skälet är, att utskottet anser, att en förening mellan det civila och det militära pensionsväsendet, »på sätt motionären synes önska», icke kan af utskottet förordas. Jag har visst icke önskat någon *förening* emellan det civila och det militära pensionsväsendet, men deremot har jag ansett, att den ena delen af pensioneringen lika väl som den andra måste vara grundad på likartade principer, samma vilkor för tjenstemännen; ty vare sig statens tjenstemän äro civile eller militäre, skola de väl behandlas på samma sätt och icke den ene få bidraga till sin pensionering med t. ex. 50 procent af hvad staten bidrager med och den andre få slippa undan med endast 10 procent. Ändå större skillnad än den nu nämnda fins för öfrigt faktiskt, sådana förhållandena nu äro.

Det tredje skälet är, att utskottet icke anser lämpligt att låta omregleringen af det civila pensionsväsendet äfven omfatta af staten understödda pensionsinrättningar, bland hvilka utskottet särskildt framhåller »presternas enke- och pupillkassa, kongl. teatrarnas pensionskassor, handelsflottans pensionsanstalt och småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt». Vid denna uppräknning har utskottet glömt något och just precis det allra viktigaste, nemligen jernvägarnes pensionsinrättning; ty jernvägarnes pensionsinrättning ingår icke i det förslag till pensionering, som afgifvits af den komité, som fick till uppgift att ordna hela civilstatens pensionering. Det är dessa sist omnämnda delar af det offentliga pensionsväsendet, som jag äfvenledes anser vara synnerligen önskligt att man kunde göra till föremål för någon utredning.

Omkostnaderna för statens pensionering äro nu vida större än utgifterna på rikstatens sju hufvudtitel; och om man jemför det ena och det andra af de statsändamål, som på dessa båda

områden tillgodoses, torde man väl finna, att sjette hufvudtiteln, som representerar, om jag så får säga, vår materiella utveckling, likväl har bra mycket större betydelse för samhället än pensioneringen af statens tjänstemän. Ser man på den raska fart, med hvilken omkostnaderna för pensioneringen här i landet vuxit, kan man befara, att den stund icke är långt aflägsen, då pensionsfonderna, i stället för att nu vara ungefär 70 millioner kronor, gå upp till öfver 100 millioner kronor, och då statens bidrag till pensioneringen, i stället för att nu vara 9 millioner kronor om året, går upp till 10 millioner kronor årligen. Kommer man upp till dessa siffror, hundra millioner kronor i fonder och 10 millioner kronor årligen i statsbidrag till pensionering af tjänstemän, under det rikets alla öfriga inbyggare förgäfves vänta på att få till stånd någon ålderdomsförsörjningsanstalt, åtminstone för arbetare, så kan ju detta ge anledning till åtskilliga funderingar öfver huru det står till med hushållningen med statens medel och vården af det allmänna bästa.

Men nu förhåller det sig så, som jag sade, att Riksdagen är blott alltför benägen att gå tjänstemännens anspråk på pensionering till mötes. Och gör Riksdagen icke detta, ja, då gör man som flottans pensionskassa, när den icke fick bristen i kassan af statsmedel betäckt — då processar man med kronan för att på det sättet skaffa medel till att fylla bristen. Eller ock går man till väga som jernvägarne pensionskassa, för hvilket sätt herr Hedin i sin motion n:o 152 lemnat en redogörelse. Riksdagen beviljade åt jernvägarne till pensionering af deras tjänstemän år 1872 statsbidrag med $1\frac{1}{2}$ % af nettoinkomsten af jernvägstrafiken; men då detta ej räckte, höjdes bidraget år 1882 till 2 %. På grund af denna Riksdagens beredvillighet, säga nu dessa jernvägarne pensionsanstalts fullmäktige, enär det visat sig, att det uppstått en brist i kassan, som uppgår till tolf eller till aderton millioner kronor, beroende på, om man endast tager de nuvarande eller äfven de blifvande pensionärerna i betraktande — nu säga de, att af berörda 1882 års riksdagsbeslut »torde få anses framgå, att Riksdagen under vissa vilkor iklädt sig garanti för de förhöjda pensionsbeloppen. Då nu delegarne i pensionsinrättningen fullgjort de förpligtelser, Riksdagen uti omförmälda beslut stipulerat som vilkor för den beviljade förhöjningen, måste det följaktligen tillkomma Riksdagen samt Kongl. Maj:t, som godkänt Riksdagens beslut, att ansvara för pensionernas utgående med de förhöjda beloppen». Om detta anspråk yttrar förenämnde motionär: »Här är således icke längre fråga, såsom i direktionens ofvan auförda förslag, om en hemställan att staten måtte åtaga sig ansvar för pensioneringen. Här proklameras det och, förmodligen till stärkande af tron derpå, upprepas det ett par gånger, att staten redan har denna ansvarspligt». Med afseende å proklamerandet af sådana åsigtter säger motionären vidare: »Den sällsynta dristighet,

Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.
(Forts.)

Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.
(Forts.)

hvarmed man uttolkat ett riksdagsbeslut och såsom själfklara förkunnat skyldigheter för staten, hvilka såsom *juridiska* förpligtelser existera blott uti inbillningen, torde utgöra en giltig anledning för Riksdagen att öfverväga de möjliga konsekvenserna af — nu tillfogar jag: — af att lemna den af mig väckta frågan om pensionsväsendets ordnande obeaktad. Såväl detta förhållande vid jernvägarnes pensionskassa, som det likartade med afseende på flottans pensionskassa, anser jag vara ett af de starkaste skälen, hvarför Riksdagen bör vara angelägen att komma till rätta med dessa pensionsfrågor.

Utskottet har varit nog välvilligt att icke alldeles underkänna befogetheten af min hemställan, men anser, att den icke för närvarande må föranleda någon Riksdagens åtgärd. Jag tillåter mig vara af annan mening. Jag anser, att det icke är någon tid att förlora, då man redan har gjort den erfarenheten, att, när Riksdagen begärde en utredning i fråga om civilstatens pensionsinrättning 1889, denna ännu icke blifvit så beredd, att den kunnat komma till Riksdagens kännedom på ett sådant sätt, att den kan blifva föremål för något beslut. Sannolikt åtgår en tid af tio år, innan vi hinna behandla frågan om civilstatens pensionering; och sannolikt är att, när frågan äntligen kommer in till Riksdagen, den kan falla en eller par gånger och ytterligare många år förgå, innan den blir afgjord. Skall man sedan först derefter taga i tu med arméns och flottans pensionsväsende, och detta ärende draga om lika lång tid, kunna decennier förgå, innan pensionsväsendet i sin helhet hinner blifva ordnad, och mycket kan passera under den tiden.

Hvad jag i min motion begärt, är icke något annat än hvad Riksdagen själf år 1858 begärde: 1858 års rikets ständer anmälde i skrifvelse till Konungen, att »de vid behandlingen af nionde hufvudtiteln funnit dittills gällande pensionsförfattningar, såsom i viss mån bristfälliga, behöfva omarbetas, med anledning hvaraf, och då det syntes nödigt, att de i särskilda författningar spridda stadganden angående pensionsväsendet blefve i en enda sammanförda, rikets ständer anhöllo, att en revision af nämnda stadganden måtte företagas och förslag till ändamålsenligt ordnande af pensionsväsendet uppgöras och för rikets ständer framläggas». Det är just jemt upp hvad jag nu begärt.

Så som frågan för närvarande föreligger, är det ju uppenbart, att jag icke kan vinna något understöd för den hemställan, jag i likhet med 1858 års rikets ständer framlagt. Men jag skall vara mycket tillfredsstäld för min personliga del, om kammaren skulle vilja biträda det yrkande, herr Pehr Pehrson i Törneryd framställt. Hvad han begärt är, som han själf betonat, en af kardinalpunkterna, en af de förnämsta grunderna för ordnande af pensionsväsendet, och skulle man kunna fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på denna punkt, följer deraf, enligt mitt förme-

nannde, nödvändigheten att vidtaga åtskilliga förändringar äfven i ordnandet af pensionsväsendet i dess helhet.

Af dessa skäl, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till det af herr Pehr Pehrson i Törneryd framställda yrkandet.

*Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.*

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag kan försäkra herrarne, att man inom utskottet rätt mycket sysselsatt sig med denna fråga. Såsom herrarne se, är motionen ganska omfattande. När man ingick i pröfning af densamma, sökte man göra sig reda för de skäl, som der voro uttalade; och man kom derigenom att äfven taga reda på det utlåtande, som den i betänkandet omtalade komitén afgifvit. Och herrarne må tro, att detta icke var ett litet arbete, då komiténs betänkande går på nära 700 sidor, och det följaktligen finnes många saker att taga reda på i detsamma. Vi försökte äfven att göra detta så godt vi kunde, och jag kan försäkra motionären, att vi icke kunnat annat än gilla hans resonnement i detta afseende, samt uttala vårt erkännande af, att han, i likhet med komitén, sökt lösa denna stora och vigtiga fråga. Utskottet har äfven allvarsammt sökt att komma till ett resultat i frågan, men det har ej gerna varit möjligt att tillstyrka en skrifvelse, då vi nu redan hafva ett komitébetänkande i samma syfte, och det var därför, som utskottet kom till det resultat, som det gjort.

Men nu hör jag verkligen, att motionären sjelf har litet andra åsikter, än jag trodde att han verkligen hade. Han har uttalat farhåga för och betonat olämpligheten af, att en lag stiftades för dessa pensioneringar, ty derigenom kunde förhållandena blifva mycket värre, i det tjenstemännen kunde processa sig till pensioner o. d. Ja, får ej Riksdagen vara med om att stifta en lag i detta fall, vet jag verkligen icke, huru man skall gå till väga. Ty det är klart, att detta är bättre än att låta Kongl. Maj:t på egen hand utfärda pensionsreglementen hit och dit och på alla möjliga håll. Och det är, hvad vi alltid sökt eftersträfvat, nemligen att få en lag stiftad, så att för hvarje tjenstemans pensionering skulle gälla en bestämd föreskrift. Jag vill hoppas, att motionären icke skall hålla på sin uppfattning i detta fall, ty jag tror, att det är just på den vägen, som vi kunna vinna rättelse, nemligen genom en af Kongl. Maj:t gemensamt med Riksdagen stiftad lag på detta område. Men att bestämmelserna om *alla* pensionsförhållandena skulle, så att säga, kunna inrymmas i ett enda lagförslag, tror jag verkligen är omöjligt; och därför anser jag, i likhet med hvad utskottet antydt, att den civila pensioneringen bör få vara för sig och den militära för sig.

Hvad nu beträffar de af motionären omnämnda jernvägs-tjenstemännen och deras pensionering, så äro visserligen dessa icke i betänkandet särskildt omnämnda, men det är klart, att, om hela pensionsväsendet i öfrigt blir ordnad och blott detta

Angående
en af herr
J. H. G.
Fredholm
väckt motion.

(Forts.)

område är kvar, det skall blifva en lätt sak att äfven der ordna pensionsförhållandena.

Jag tror, att herrarne skola finna, att utskottet omöjligt — så gerna det än sökt att följa motionären, och så villigt det än erkänner, att rättelse bör ske i nu förevarande hänseende — kunnat tillstyrka Riksdagen att nu om igen skriva just i samma sak, som redan af en komité är utredd. Det är därför, som jag biträdt utskottets åsigt. Men då utskottet i sin motivering, i olikhet med komitén, men i likhet med motionären, uttalat den uppfattningen, att tjänstemännen böra bidraga till sin egen pensionering, så får jag upprigtigt säga, att, då saken är af så enkel beskaffenhet, att en ändring nu lätt kan ske, jag godt kan vara med om herr Pehr Pehrsons i Törneryd nu föreslagna skrifvelse, ty denna går blott ut på att flytta ned en del af motiveringen i klämman, och det skadar väl icke, att Andra Kammaren i sjelfva klämman gör ett dylikt uttalande. Hvarför jag inom utskottet höll på, att detta uttalande skulle stå kvar i motiveringen och ej flyttas ned i klämman, var, att jag ansåg det vara ytterst viktigt, och att betydligt vore vunnet dermed, om Första Kammaren gick med på den af utskottet gjorda motiveringen. Min tro är ej, att Kongl. Maj:t skall komma fram med denna fråga utan att dervid äfven taga hänsyn till hvad som motionären i sin motion föreslagit, och jag tror därför, att det är till stor fördel, att detta uttalande står i motiveringen. Men vilja herrarne *derjemte* flytta ned det i klämman, skulle detta innebära, att denna kammare önskar att få sin mening i frågan klarare uttryckt. Och då jag medgifver och fullständigt är af den åsigt, att ett uttalande i denna rigtning bör ske, och att det skulle vara mycket ledsamt, om Kongl. Maj:t komme fram med ett förslag, som vore grundadt på komiténs betänkande, men der någon hänsyn ej vore tagen till kammarens i detta uttalande uttryckta åsigt, så har jag ej något mot sjelfva detta skrifvelseförslag, då ju ej heller frågan på sätt och vis kan sägas vara af beskaffenhet, att det i Första Kammaren skulle kunna väcka särskildt missnöje, om Andra Kammaren flyttade ned denna del af motiveringen i klämman. Och då nu Första Kammaren redan bifallit hvad utskottet hemställt, nemligen att herr Fredholms motion ej för närvarande måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd, samt dervid äfven godkänt utskottets motivering, så har ju äfven Första Kammaren för sin del uttalat detsamma, som vi här vilja uttala. Och vill nu Andra Kammaren göra ett ännu mer effektivt uttalande genom att bifalla herr Pehr Pehrsons skrifvelseförslag, så har jag ej något mot detta.

Hade detta förslag kommit fram i utskottet, formuleradt på detta sätt, är jag öfvertygad om, att utskottet skulle hafva tagit det i mycket noggrant öfvervägande. Ty vår åsigt inom utskottet var, att det just var det hufvudsakligaste och viktigaste, som

fattades i komiténs betänkande, nemligen en bestämmelse om att tjänstemännen borde bidraga till sin egen pensionering. Och då, som sagdt, ett uttalande derom redan finnes i utskottets motivering, så kan det gerna flyttas ned äfven i klämman, så att denna kommer att passa ihop med herr Pehrsons skrifvelseförslag. Jag skall därför icke hafva något deremot, utan vill kammaren hellre hafva en sådan skrifvelse, så tror jag, att ett sådant beslut icke på något sätt skulle stå i strid mot utskottets uttalande i öfrigt.

Herr talman! Jag har således intet yrkande att göra.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren det af herr Pehrson i Törneryd under öfverläggningen framställda förslag.

Efter föredragning slutligen af *punkten 22*, deri utskottet hemställt, att de i tvenne inom Andra Kammaren af herr A. Hedin väckta motioner, n:is 30 och 116, framställda förslag, angående ändringar i vissa afseenden i nu gällande bestämmelser om statens löntagares pensionering, ej för närvarande måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd, begärdes ordet af

Herr A. Hedin, som yttrade: Herr talman! Jag har naturligtvis icke förbisett, att utskottet beträffande den ena af mina motioner sagt, att utskottet »hyser samma uppfattning som motionären», och beträffande den andra, att utskottet »delar motionärens åsigt», och jag underskattar icke heller betydelsen af detta uttalande och saknar icke heller erkänsla mot utskottet för dess uttalande. Men jag kan likväl icke underlåta att här i korthet göra tvenne erinringar, den ena beträffande ett misstag och den andra beträffande hvad jag måste beteckna som en mycket stor illusion.

Utskottet har som skäl för afstyrkande under närvarande förhållanden af den ena motionen hänvisat till det förhållande, att Kongl. Maj:t den 2 oktober 1896 anbefalt direktionen öfver arméns pensionskassa att inkomma med yttrande och förslag om afhjelpande utaf den felaktighet, som jag anmärkt, nemligen beträffande *arméns* pensionering. Men, herr talman, jag måste anmärka, att detta icke utgör svar på tal, ty min motion afser icke uteslutande att få afhjelpat en detalj utaf den oegentlighet, som jag påpekat, utan den har ett mycket, mycket allmännare syfte, i det jag bragt under statsutskottets och Riksdagens pröfning frågan om förverkande af pensionsrätt eller pension i följd af förbrytelse, som af den pensionsberättigade eller pensionerade begås. Dermed har jag icke uteslutande afsett dem, som pensioneras från arméns pensionskassa, utan jag har afsett samtliga statens embets- och tjänstemän. Således utgör det för mig i sjelfva verket en mycket ringa tröst, att Kongl. Maj:t beträffande en del utaf embets- och tjänstemannaväsendets område vidtagit en förberedande åtgärd

till utredning af sättet att åstadkomma rättelse. Så till vida är, som jag sade, utskottets utlåtande i den delen icke svar på mitt tal.

Vidare sade jag, att jag vill göra en erinran i fråga om hvad jag måste betrakta som en mycket stor illusion å det höglofliga statsutskottets sida, när statsutskottet nemligen säger beträffande min andra motion, att rättelse torde med snaraste vara att motse. Det gäller frågan om förvärfvande af pensionsrätt på grund af ett antal tjänstår, som till större eller mindre del icke användts i statens tjänst, utan i enskild tjänst eller i enskilda affärer. Att nu en rättelse skulle vara att med det snaraste motse, därför att den frågan varit under öfvervägande i en komité, som jag icke kan dela. Ty den omständigheten, att ett ärende är förberedt och på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, innebär visserligen icke någon garanti för att förslag till lösning af frågan snart skall vara färdigt att föreläggas Riksdagen; och jag erinrar här i förbigående, att den rättelse, som är att motse, den beror icke uteslutande på Kongl. Maj:t, utan det beror af Riksdagen att bestämma vilkoren för åtnjutande af pension i statens tjänst.

Huru långsamt det kan gå att få ett resultat till stånd af frågor, som äro på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, äfven när de kunna synas vara tillbörligen utredda af alla de myndigheter, som derom skola yttra sig, innan Kongl. Maj:t skriker till att fatta sitt beslut, derom erinrade jag under diskussionen om den trettonde biskopen. Men för att göra saken ännu mera påtaglig, skall jag be att här efter offentliga handlingar få berätta en liten historia.

Jag skall taga ett ärende, der man icke kan förutsätta, att hos regeringen funnits någon principiell obenägenhet att åstadkomma eller framlägga förslag till en reform i den riktning, som Riksdagen begärt, hvilket deremot säkerligen torde vara förhållandet med den fråga, som jag i min motion n:o 30 vidrört.

Riksdagen skref till Kongl. Maj:t den 17 maj 1879 uti en fråga, som, såvidt jag förstår, icke är af någon allt för kinkig beskaffenhet, en fråga delvis så gammal, att 1879 års Riksdag kunde åberopa ett yttrande till förmån för Riksdagens mening af den gamla lagkomitén, en fråga, som visserligen delvis var ny, men icke därför mindre angelägen att lösa, i följd nemligen af ett mer och mer tilltagande missbruk, som, sade Riksdagen, hade ökats i sådan grad, att Riksdagen fann det »oroväckande».

Låt oss nu se till, hvad öde denna Riksdagens skrifvelse af år 1879 haft!

För 1880 års Riksdag anmälades uti bihanget till justitieombudsmannens embetsberättelse, att frågan afvaktar Kongl. Maj:ts »nådiga» beslut. 1881 löd justitieombudsmannens anmälan på enahanda sätt, likaså 1882, likaså 1883 och likaså 1884. 1885 ändra-

des blott uttrycket derhän: »Frågan är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning». 1886 är frågan »beroende på Kongl. Maj:ts pröfning», 1887 är frågan »beroende på Kongl. Maj:ts pröfning», 1888 är frågan »beroende på Kongl. Maj:ts pröfning», 1889 är frågan »beroende på Kongl. Maj:ts pröfning», och 1890 är frågan »beroende på Kongl. Maj:ts pröfning» — den genom Riksdagens skrivelse af den 17 maj år 1879 hos Kongl. Maj:t anhängiggjorda frågan. 1891 anmäldes åter, att den fråga, som Riksdagen väckt år 1879, numera hade blifvit öfverlemnad åt en särskild komité. 1892 anmäldes, att komitén ännu ej afgifvit utlåtande. 1893 anmäldes, att komitén afgifvit utlåtande, och att likaså alla domkapitlen yttrat sig, samt att ärendet är »på Kongl. Maj:ts pröfning beroende». 1894 anmäldes, att äfven högsta domstolen afgifvit utlåtande, och att ärendet »är fortfarande» — det ordet har nu tillkommit — »fortfarande på Kongl. Maj:ts pröfning beroende». 1895, 1896 och 1897 hafva vi också fått läsa i denna allra nyaste text, att ärendet »fortfarande är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende». Fortfarande — det är sedan 1879.

Häraf torde framgå, herr talman, att jag icke alldeles saknar mina skäl att icke, i likhet med statsutskottet, draga den slutsatsen, att rättelse i det ärende, som jag uti ifrågavarande motion dragit under Riksdagens pröfning, kan vara att med det snaraste emotse, därför att komitébetänkande redan blifvit i ärendet afgifvet.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	herr	<i>E. Meyer</i>	under	2	dagar	fr. o. m. den	1	nästa	april,
		»	<i>C. J. Öberg</i>	»	»	»	»	»	»
och		»	<i>O. Emthén</i>	»	»	»	»	»	»

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 34, i anledning af väckt motion angående rätt för kronan till andel i vinst af grufföretag å kronojord,

n:o 35, i anledning om väckt motion om ändrad lydelse af 8 § i kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878,

n:o 36, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af slutting,

n:o 37, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 32 i förordningen om landsting den 21 mars 1862,

n:o 38, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående ersättning af allmänna medel åt oskyldigt häktade eller dömda,

n:o 39, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 25 kap. 9 § rättegångsbalken, och

n:o 40, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen om sjukkassor den 30 oktober 1891, samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om sådan ändring i krigsskolans undervisningsplan, att den ej hindrar regementsmötenas förläggande till en tidigare del af året.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,2 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.